

Göteborgs
konstmuseum
Årstryck 2018

Göteborgs
konstmuseum
Årstryck 2018

Innehåll

Redaktör:

Kristoffer Arvidsson

Medverkande:

Tanja Axelryd, Malin Borin, Margaretha Dahlström, Per Dahlström, Freja Holmberg, Anna Hyltze, Helena Karlsson, Helene Karlsson, Solveig Lehtonen, Lina Malm, Philippa Nanfeldt, Eva Nygårds, Malin Opperud, Anna Petters, Momir Popovic, Mariateresa Pullano, Eva Ranglin, Hossein Sehatlou, Johan Sjöström, Kalle Våljemark, Petra Waern, Anna Wallin Hallgren och Fredrik von Zweigbergk

Omslagsbild: från utställningen **Chiharu Shiota. The Distance.**

Foto: Hossein Sehatlou där inget annat anges

Grafisk form: Jonatan Sahlin

Tryck: Lenanders, Kalmar

Göteborgs konstmuseum, Göteborg 2019

ISSN 0432-126X

GÖTEBORGS
KONSTMUSEUM

FÖRORD	6	FÖREMÅLSREGISTRERING	82
2018 – ÅRET I KORTHET	9	FOTOGRAFERING	84
UTSTÄLLNINGAR	11	KONSERVERING	85
INLÅN AV KONST	18	UTLÅN	90
OMHÄNGNINGAR	20	DEPOSITIONER	92
PEDAGOGIK	24	TEKNIK	93
PROGRAM	32	FASTIGHET	95
EXTERNA RELATIONER	37	SÄKERHET	96
FORSKNING	43	VÄNFÖRENINGAR	97
PUBLIKATIONER	47	RESOR	99
BIBLIOTEK	50	FORTBILDNING	101
MUSEIBUTIK	51	MEDARBETARE	103
NYFÖRVÄRV TILL SAMLINGEN	52	BOKSLUT	105

Förord

Sveriges museer lockar årligen till mer än 27 miljoner besök. Närmare 60 procent av alla vuxna har gått på museum under det senaste året. Det är imponerande siffror som visar på museernas dragningskraft och förmåga att ständigt reflektera, utmana och förbättra kvaliteten på sitt arbete. I en tid av samhällelig förändring är behovet av starka institutioner för kunskap viktigare än någonsin. Genom rika samlingar står museerna för den långsiktiga berättelsen och har samtidigt unika förutsättningar att spegla samtiden. Parallellt visar undersökningar att de ekonomiska förutsättningarna på många håll har urholkats och att utrymmet för kulturens behov inte kan förväntas öka. Det finns således både potential och strukturella utmaningar att beakta.

Under våren 2018 utsågs Göteborgs konstmuseum till Årets museum av Riksförbundet Sveriges museer och svenska ICOM. Priset tilldelas ett museum som visar prov på nytänkande, samhällsförankrad verksamhet och fått stort genomslag hos publiken eller påverkan i lokalsamhället. I motiveringen framhölls Göteborgs konstmuseum som ett utmärkt exempel på hur museer genom strategiskt, målmedvetet arbete kan lyfta fram sina unika förutsättningar för att vidareutvecklas och därmed bli ännu starkare aktörer. Utnämningen är ett kvitto på museets målmedvetna och strategiska arbete med att förnya verksamheten och mottogs med både glädje och stolthet på museernas vårmöte i Malmö.

Göteborgs konstmuseum har med fortsatt stort genomslag utmanat besökarens förväntningar och stimulerat till lust och nya insikter

genom att synliggöra samlingens potential utifrån en mångfald av perspektiv. Med erfarenhet från de senaste årens framgångsrika forskningsprojekt har museet funnit en välfungerande och gränsöverskridande arbetsmodell för att både hårbärgera och förmera kunskap i verksamhetens alla delar.

2018 har också varit ett år då museet intensifierat sina internationella samarbeten, vilket särskilt avtecknat sig i det publika utbudet. I den egenproducerade utställningen *The Distance* presenterades den japanska konstnären Chiharu Shiota som med storskaliga trådinstallationer omvandlade utställningsrummen. Under hösten kunde museet för första gången i Norden visa sekelskifteskunst från *Młoda Polska*-rörelsen tack vare inlån från Nationalmuseet i Warszawa, Nationalmuseet i Kraków och Muzeum Sztuki i Łódź. Utanför Sveriges gränser fick museet stor uppmärksamhet för Pablo Picassos *Akrobatfamilj* i samband med utställningen *Picasso. Bleue et Rose*. Tack vare en större konservatorisk genomlysning och fördjupad dokumentation kunde ett utlån säkerställas och verket visas för en internationell publik om dryga 670 000 besökare på Musée d'Orsay.

Under året har museet utfört två publikundersökningar för att ta reda på vilka som besöker museet och kartlägga hur priskänsligheten ser ut bland dagens besökare. Med ett ökat krav på egenfinansiering förväntas museet bära en allt större del av sina egna kostnader, vilket gör att kunskap om publiken blir viktigt. Undersökningen visar att Göteborgs konstmuseums besökare till stor del (98 procent) tycker att de

får mycket upplevelse för pengarna och att turistpubliken generellt är mer betalningsvillig än göteborgarna. De som i lägst grad har besökt något av museerna i Göteborg, och som inte heller tycker att museerna är något för dem, är unga män som har ett annat modersmål än svenska och bor i ytterstadsområden. Genomlysningarna visar på vikten av att museet fortsätter på inslagen väg med ett publikt bemötande och ett pedagogiskt utbud som vänder sig till nya besöksgrupper för att på allvar göra skillnad.

Det har sedan fler år konstaterats att en större om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum är angeläget för att fortsättningsvis kunna bedriva museiverksamhet av hög internationell standard och för att nå upp till de klimat- och säkerhetskrav som ställs. I dagsläget krävs stora ansträngningar för att garantera bästa miljö för konstverken. Att vara ett museum i tiden förutsätter ständig utveckling och förmåga till förnyelse, vilket nuvarande byggnad inte ger utrymme

för fullt ut. Museet har under året behövt vidta kostnadskrävande åtgärder med anledning av etablering av långsprötad silverfisk i museibyggnaden. Åtgärderna har inbegripit tätning av sprickor, klisterfällor, tejpling av golv, behandling av magasinsutrymmen med kiselgur och anpassade städrutiner liksom åtgärder för ett utökat insektsskydd vid externa magasinsutrymmen. Även arbetet med säkerställande av stabilt inomhusklimat har krävt ökad bevakning och hantering.

Slutligen vill jag särskilt lyfta fram museets medarbetare som med hög kompetens och iderikedom skapat förutsättningar för ökad kunskap och berikande upplevelser. Jag hoppas att vår publik gläds med oss och nyfiket följer det som sker på museet framöver.

*Tf. museichef
Anna Hyltze*

2018 – året i korthet

VÄSENTLIGA HÄNDELSE OCH VERKSAMHETSUTVECKLING

2018 var ett framgångsrikt år för Göteborgs konstmuseum, som har fortsatt att stärka sin profil som ett av norra Europas främsta museer för bildkonst. Detta har skett genom ett internationellt utställningsprogram, ett aktivt arbete med värdskap och ett varierat pedagogiskt utbud, nyförvärv, forskning och ett utvecklat kvalitetstänkande inom museets alla verksamhetsområden.

Ett kvitto på att detta utvecklingsarbete gett resultat kom under våren då Göteborgs konstmuseum av Sveriges Museer utnämndes till Årets museum 2018. Motiveringen lyder: "Genom en stor och bred konstsamling, en kreativ arbetsprocess och en integrerad forskning i verksamheten har Göteborgs konstmuseum arbetat nyskapande på ett inkluderande, till-

gängliggörande och möjliggörande vis vilket skapat ett solitt museum med genomslag och mervärde för regionen. Med ett brett anslag i programverksamhet och ett utökat konstbegrepp lyfter museet in samtiden och ger historisk relief till dagens samhällsfrågor." Juryn lyfter särskilt fram hur integreringen av museets tillgänglighetsarbete, pedagogiska verksamhet och forskning möjliggör ett kvalitativt, relevant och tillgängligt innehåll.

Det inkluderande perspektivet, samtidsrelevans och forskning präglade även utställningsåret 2018. Museet visade fem nya utställningar med varierande inriktning i en blandning av samtida och äldre konst, liksom av genrer och medier, svenskt och utländskt.

I utställningen *Metamorfos* placerade den norske skulptören Jone Kvie ut sina minimalistiska skulpturer i Stenahallen i en tillsynes tillfällig

Chiharu Shiota. *The Distance*, Etagera.

men i själva verket mycket noggrann iscensättning som bland annat inbegrep särskilda lysrör monterade på väggarna.

I skarp kontrast till Kvies minimalism omvandlade den japanska konstnären Chiharu Shiota Etagera till en färgsprakande totalinstallation som tematiserade frågor om migration, kropp och utsatthet. Den storskaliga installationen väckte stor uppmärksamhet hos besökare liksom i press och sociala medier.

I juni öppnade *Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst* i Stenahallen, en utställning som presenterade abstrakt konst från samlingen. Utställningen utgick ifrån ett forskningsprojekt publicerat i nummer 9 av museets skriftserie Skiascope. Denna undersökning av museets utställningshistorik tog fasta på den internationella inriktningen under perioden och uppmärksammade hur universalistiska anspråk knöts till den abstrakta konsten.

Under hösten genomfördes ett stort internationellt samarbete i utställningen *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen*, med inlån från tre polska museer. Utställningen presenterade för första gången i Sverige konst från den riktning i polsk konsthistoria som kallas Młoda Polska (Det unga Polen). Utställningen visade måleri i stort format i Etagera, stilistiskt varierande från impressionism, symbolism och art nouveau till romantiska stämningslandskap.

Året avslutades med *Sten A Olssons Kulturstipendium* där de båda stipendiaterna Annika Ekdahl och Gunnel Wählstrand presenterades i ett utställningsrum med mjukt böljande väggar. Ekdahls originella och färgrika gobelänger kontrasterades mot Wählstrands fotorealistiska och närmast monokroma tuschmålningar med bas i familjealbum och egna naturfotografier. Hantverkets förmåga att hårbärgera konstnärligt innehåll stod i fokus.

Till flera av utställningarna utgavs rika kataloger eller publikationer som gav tillfälle till ytterligare fördjupning. Museets forskningsarbete berikade flera av utställningsprojekten på ett konkret sätt, och gav därmed underlag för visningar, lektioner och värdintroduktioner. Omfattande pedagogiska program genomfördes till utställningarna med inbjudna föreläsare och konstnärssamtal.

Museets pedagogiska verksamhet med öppna visningar, lektioner för skolklasser med mera är fortsatt ett prioriterat område tillsammans med museets tillgänglighetsarbete i reception, butik och utställningsvårdskap. Dessa verksamheter samorganiserar sedan december 2017 under namnet Publika möten. Tillgänglighetsarbetet bedrevs också genom webbplats och sociala medier. Utmärkelsen Årets museum innebar ökad synlighet och ett tillfälle att berätta om museets verksamhet och samling, vilket skedde i en mediekampanj i slutet av året.

Sten A Olssons Kulturstipendium 2018, Gunnel Wählstrands verk, Stenahallen.

Utställningar

Utställningar är ett av museets fönster mot publiken där nya perspektiv på konst formuleras. De ska engagera och stimulera till upplevelser och reflektion. Berättelser om människan, kulturen och samhället gestaltas i möten mellan konstverk, konstnärskap och publik.

Göteborgs konstmuseum erbjuder ett varierat utställningsprogram med en blandning av äldre och samtida konst liksom av svensk, nordisk och internationell konst. Museets mål är att varje år visa en större utställning skapad genom internationella samarbeten. Det är vidare en målsättning att göra problematiserande utställningar där resultat från museets forskning kommer allmänheten till del. Museet vill också visa samlingarna ur nya perspektiv och låta den samtida konsten gå i dialog med den äldre.

Det breda utställningsprogrammet riktar sig till olika målgrupper, inte minst till barn och unga genom särskilda pedagogik- och utställningssatsningar. Lektions- och visningsverksamheten utgår i hög grad från aktuella utställningar och en rad funktioner inom museet medverkar i utställningsproduktionen.

JONE KVIE. METAMORFOS

Stenahallen 24 februari–20 maj

Curator: vikarierande intendent Camilla Pålsson

Vårens första utställning presenterade den norske konstnären Jone Kvie (f. 1971). Kvie utforskar skulptur som form, material och vikt genom klassiska och modernistiska metoder. Med referenser till natur, alkemi och universum undersöker han vår samtid och det mänskliga tillståndet i storskaliga, organiska och minimalistiska skulpturer. Skulpturerna, som är gjutna i brons eller aluminium eller huggna i marmor, har ett avskalat, massivt och precist uttryck.

Med utställningen *Metamorfos* lämnade Kvie sitt tidigare tema om universum för att komma tillbaka till jorden som plats för inspiration. Inför utställningen arbetade han med såväl enskilda skulpturer som rumsliga installationer av låga, golvbaserade verk. Med en särskild lysrörsdesign experimenterade han med ljusets betydelse för förståelsen av skulptur.

Flera av Kvies verk refererar till alkemi och den antika grekiska filosofen Herakleitos som antog att grunden till allting var eld. Allting blir

till av eld och allting upplöses i eld, enligt Herakleitos. Den nya skulpturserien *Utan titel #1, 2, 3* (2018) har kopplingar till detta tema, inte minst genom tillblivelseprocesserna där eld utgör en central del av gjuttekniken.

Motsatsrelationer utgör en annan del av alkemins styrande principer där kallt och varmt, hårt och mjukt möts. Denna dubbelhet återkommer i verket *Evolution* (2017), där eldflammornas rörelse från ett brinnande bildäck fångats i vit marmor. Människans psyke, kunskapsprocesser och symbolspråk är andra filosofiska perspektiv som intresserar konstnären.

I skulpturserien *Second Messenger* (2017/2018) utforskar Kvie mötet mellan den organiska basaltstenen och olika aluminiumobjekt, gjutna av förpackningsmaterial funna på bygplatser. Basaltstenens placering mot objekten i aluminium riktar uppmärksamheten mot materialens mötespunkter och relationen mellan materialen. Kvie intresserar sig för mellanrummen lika mycket som för objekten i sig.

Skulpturerna kan läsas som möten mellan kropp, arkitektur och kultur men berör också fysiologiska aspekter. Den svarta basaltstenen är en vulkansten rik på kalcium från staden Izmir i Turkiet. Precis som alla levande organismer behöver vi mineralen för att nervsystemet ska fungera

Jone Kvie. *Metamorfos*, Stenahallen.

och skicka signaler, därav titeln *Second Messenger*.

Kvies skulpturala verk *Oracle* (2004) ingår sedan tidigare i Göteborgs konstmuseums samling och vårens separatutställning gav publiken möjlighet att lära känna konstnärskapet på djupet.

Utställningen producerades med stöd från Office for Contemporary Art Norway.

CHIHARU SHIOTA. THE DISTANCE
Etagerna 21 april–30 september 2018
Curator: tf. museichef Anna Hyltze

Chiharu Shiota (f. 1972) arbetar i gränslandet mellan performance, skulptur och teckning. Hon är känd för sina komplexa och poetiska nätkonstruktioner i ullgarn där hon korsar och knyter trådar från golv till tak. Shiota är född i Osaka, Japan, men har bott och arbetat i Berlin sedan 1996. Konstnären fick sitt stora genombrott på den internationella konstscenen i samband med Venedigbiennalen 2015.

Med utställningen *The Distance* visades konstnärskapet för första gången i en omfattande museipresentation i Sverige. Utställningen utgick från två storskaliga installationer som Shiota skapade specifikt för utställningsrummen på Göteborgs konstmuseum. Tillsammans med skulptur, teckning och tidiga performanceverk i form av fotografier gav installationerna en inblick i några av konstnärens återkommande teman.

I det övre utställningsetaget visades fotografier från Chiharu Shiotas första performanceverk *Becoming Painting*. I denna performance täckte konstnären sig själv med röd emaljfärg och blev ett med duken. Den giftiga färgen lämnade spår i huden i flera månader innan den försvann. Verket blev ett viktigt steg mot en frigörelse från mer konventionella konstformer. Den egna kroppen har alltsedan dess spelat en betydelsefull roll i konstnärskapet. Shiotas verk visar ett tydligt släktskap med en tidig generation performancekonstnärer som Marina Abramović, Hanna Wilke, Ana Mendieta och skulptören Eva Hesse

Chiharu Shiota. *The Distance*, Etagerna.

som experimenterade med den egna kroppen och återkommande arbetade med mjuka material som latex, gummi eller tyg.

Den performativa processen är även central i Shiotas trådinstallationer, som närmast kan beskrivas som tredimensionella teckningar. Trådverken har med tiden vuxit ut i storskaliga, rumsliga installationer som ofta innefattar kläder, möbler och brev – vardagliga föremål som blir symboler och bärare av både drömmar och berättelser. I verket *The Distance*, som installerades i Nedre etage, mötte besökaren ett spindelvävsliknande landskap av tusentals röda trådar vävt mellan tak, väggar och ett tjugotal stolar. Verket avslöjade ett tidskrävande hantverk och var på samma gång både storslaget och bräckligt.

Shiota laddar ofta sina verk med den egna upplevelsen av migration, hur tid och avstånd, minne och frånvaro formar vår identitet i en alltmer föränderlig värld. De senaste åren har hon fokuserat

på båten som motiv och symbol. Installationen *Where Are We Going?* bestod av ett hundratal båtar av svart metall och vit tråd som sänkte sig från taket likt en flytande procession. Besökarna gavs möjlighet att uppleva verket från Övre etage samtidigt som de kunde gå in under båtarna på Mellanetage och ta del av det intrikata skuggspel som avtecknade sig på väggen genom ljussättningen som silades mellan båtarnas sköra skrov.

DET UNIVERSELLA SPRÅKET
EFTERKRIGSTIDENS ABSTRAKTA KONST
Stenahallen 13 juni–18 november 2018
Curatorer: forskningsledare Kristoffer Arvidsson och intendent Per Dahlström

Kärv spansk modernism, stringent konkretism, expressivt Cobra-måleri och Lucio Fontanas snittade duk. I en forskningsbaserad utställ-

Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst, Stenahallen.

Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen, Etagerna.

ning undersöktes den sena modernismen med utgångspunkt i museets sällan visade samling av abstrakt konst.

Under decennierna efter andra världskriget dominerade abstraktionen det internationella konstlivet. Abstrakt var synonymt med modern, men abstraktionen betraktades också som ett universellt språk som renodlat konstens egentliga innehåll, som föreställdes bestå av färg- och formrelationer. Även om olika stilar och konstsyn debatterades, rådde det samsyn om att 1900-talets konst måste visa prov på abstraktion för att vara relevant i sin tid.

Utställningen, som visade måleri, skulptur, teckningar och grafik ur Göteborgs konstmuseums samling från åren 1945–1970, utgick från en forskningsstudie som publicerades i det

nionde numret av museets skriftserie *Skiascope*. Där undersöks utställningar med abstrakt konst vid Göteborgs konstmuseum, Konsthallen Göteborg, Moderna Museet och Liljevalchs konsthall med särskilt fokus på hur föreställningar om abstraktionen som ett universellt språk kommer till uttryck i katalogtexter.

Verk av svenska abstrakta målare som Eddie Figge, Jörgen Fogelqvist, Lennart Rodhe och Ulf Trotzig visades tillsammans med internationella namn som Alexander Calder, Lucio Fontana, Roberto Matta, Louise Nevelson, Antonio Saura, Antoni Tàpies och Mark Tobey. Visuellt slagkraftiga bilder bjöd in betraktaren till ett fördjupat seende och en kritisk reflektion kring vad som är nationellt och internationellt, kulturspecifikt och universellt i konsten.

**MŁODA POLSKA
SEKELSKIFTESKONST FRÅN POLEN
Etagerna 27 oktober 2018–17 mars 2019
Curatorer: forskningsledare Kristoffer Arvidsson, intendent Eva Nygårds och intendent Johan Sjöström
Koncept: Johan Sjöström**

Stämningsfulla landskap, psykologiskt inträngande porträtt och mytologiska scener berättade om ett folk utan land men med en rik kultur och komplex historia. För första gången i Sverige visade Göteborgs konstmuseum en utställning med nationalklenoder från den polska konstens guldålder kring sekelskiftet 1900.

Młoda Polska (Det unga Polen) var en kulturell strömning i Polen från 1890-talet och fram till

första världskrigets slut. Internationella stilriktningar som impressionism, symbolism och art nouveau finns här företrädade med sin särskilda tolkning, präglad av religiösa motiv, nationella myter, folkliv och storslagna naturskildringar. Även om riktningen har paralleller till motsvarande avantgarderörelser i Europa, bottnade den i unika utgångspunkter, som att Polen 1795 delats mellan Ryssland, Preussen och Österrike för att förenas som ett eget land först 1918.

Utställningen bidrog till en förändrad konsthistorieskrivning över perioden kring sekelskiftet 1900, som i Norden och övriga västvärlden starkt fokuserat på Parisscenen. Młoda Polska visar exempel på liknande vågor av resor till Paris, men också helt andra rörelser och relationer till Berlin, München, Wien, Rom och Sankt Petersburg. Mot

Sten A Olssons Kulturstipendium 2018, Annika Ekdahls verk, Stenahallen.

bakgrund av Göteborgs konstmuseums enastående samling av nordisk sekelskifteskunst, gav utställningen en kompletterande bild av vad som skapades i andra delar av Europa vid samma tid.

Utställningen visade 65 verk, främst målningar varav ett flertal i stort format. Den tillkom genom ett nära samarbete med Nationalmuseet i Warszawa men verk lånades även från Nationalmuseet i Kraków och Muzeum Sztuki i Łódź.

Utställningen delades in i några teman med porträtt på Övre etage, porträtt och mytologi på Mellanetage samt folkliv, natur och mytologi på Nedre etage. Dessa teman återspeglar olika sidor av rörelsen, som influenser från internationella stilriktningar men också sökandet efter en polsk identitet i naturen och de folkliga traditionerna, inte minst i Karpaternas bergsområden.

Då flertalet verk var okända för en svensk publik och dessutom innehöll främmande referenser, erbjöds pedagogiska ingångar genom verks- och tematexter liksom i ett bildspel. Här förklarades bland annat de historiska förutsättningarna för Młoda Polska i Polens delning under 1700-talet. Till utställningen utformades även en pedagogisk folder som jämförde ett antal utvalda polska konstverk med verk ur museets egen samling.

Till utställningen producerades en rikt illustrerad katalog där ledande forskare på området medverkar med nyskrivna essäer. (Se rubriken "Publikationer")

Utställningen är samfinansierad av Ministry of Culture och National Heritage of the Republic of Polen som en del av programmet NIEPODLEGŁA

2017–2021 med stöd från Adam Mickiewicz-institutet, Warszawa, Polska institutet i Stockholm, Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga m.fl. ändamål, Wilhelm & Martina Lundgrens Understödsfond, Stiftelsen Längmanska kulturfonden, Kungl. Patriotiska Sällskapet.

STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM
ANNIKA EKDAHL OCH GUNNEL WÅHLSTRAND
Stenahallen 8 december 2018–10 februari 2019
Curator: intendent Johan Sjöström

Stora svartvita målningar och enorma färgrika gobelänger. Göteborgs konstmuseum avslutade året med en kontrastrik utställning.

Sedan 1996 har Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur delat ut ett stort antal utbildningsstipendier till talangfulla personer som arbetar med konst, musik, teater, dans, litteratur, design och scenografi. Ett flertal viktiga konstnärer har erhållit stipendiet och traditionsenligt ställt ut på Göteborgs konstmuseum i samband med detta. Mottagarna erhåller 300 000 kronor vardera och stipendierna är avsedda att ge möjlighet till vidareutveckling av ett redan etablerat konstnärskap.

Två av årets stipendiater presenterades i utställningen: textilkonstnären Annika Ekdahl (f. 1955) och konstnären Gunnel Wåhlstrand (f. 1974). Som vanligt presenterades flera verk från respektive konstnär varav vissa var helt nyproducerade.

Motiveringen för Annika Ekdahl lyder: "I Annika Ekdahls gobelänger blir vävens handfasta materialitet en startbana för djärva bildmässiga språng mellan olika miljöer och erfarenheter. Sce-

ner från konstnärens eget liv med familj, arbete och resor smälter samman med motiv som hänvisar till myten och fantasin. Gränser görs osäkra och bilderna blir myllrande världar för oss att nyfiket träda in i. Trots det ofta mycket personliga innehållet och bildvävarnas monumentala anslag lämnar Annika Ekdahl alltid utrymme åt betraktaren – man känner sig inbjuden.

För sitt generösa bildskapande och sin stor-slagna förnyelse av gobelängen som medium tilldelas Annika Ekdahl stipendium för 2018 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur."

Motiveringen för Gunnel Wåhlstrand lyder: "Gunnel Wåhlstrands målningar skapar revor i tiden, följer stigar in på okänd mark. Hon arbetar med tusch på papper i en ytterst tidskrävande och noggrann teknik, ofta med fotografiska förlagor. I stora format skapas möten mellan det ögonblickliga och långsamma rörelser mot avlägsna platser och minnen. Med lakonisk skärpa och lågmält existentiellt tonfall speglas vårt förhållande till tidens gång i de valörrika inre och yttre landskapen. Återkommande teman är minnets oåtkomlighet och upplevelsen att vara avskild från världen men ändå ingå i den.

För ett konstnärskap som hämtar näring ur vardagens förbisedda detaljer men som också befinner sig nära igenkännandets och drömmens översinnliga verklighet tilldelas Gunnel Wåhlstrand stipendium för 2018 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur."

Utställningen åtföljdes av en rikt illustrerad publikation med nyskrivna texter. I utställningen visades också filmade intervjuer med kulturstipendiaterna.

Inlån av konst

För tillfälliga utställningar lånar Göteborgs konstmuseum återkommande in konstverk från såväl institutioner som privatpersoner. Under 2018 har museet lånat in 110 verk och föremål till fyra utställningar. Därutöver har museet lånat in 82 verk till tre utställningar som visades över årsskiftet 2017/2018. Långgivare har varit museer, institutioner, stiftelser, gallerier, utställande konstnärer och privata samlare.

Inlånsverksamheten kräver en uppbyggd logistik och ställer höga och specifika krav på transporter, klimat och säkerhet. Vid större utställningar krävs statlig utställningsgaranti, vilket fordrar lång framförhållning i dialogen med museer och institutioner, likaså med Kammarkollegiet och Riksantikvarieämbetet. Nedan följer en redogörelse för inlån av verk till tillfälliga utställningar som öppnat och/eller avslutats under året.

Rembrandts batavernas trohetsed 31 maj 2017–9 september 2018

Antal inlånade verk: 2 (måleri)

Antal långgivare: 2

Långgivare var Kungl. Akademien för de fria

konsterna, Stockholm samt Göteborgs Stad. I utställningen visades dessutom fem målningar ur Göteborgs konstmuseums samling.

Julia Peirone. Girls, Girls, Girls

4 november 2017–18 mars 2018

Antal inlånade verk: 70 (fotografi, skulptur, installation, video, blandteknik, väggtafet)

Antal långgivare: 5

Långgivare var konstnären samt privata långgivare. I utställningen visades också ett fotografi ur Göteborgs konstmuseums samling.

Sten A Olssons kulturstipendium 2017 Karin Karinson, Per Kesselmar och Tilda Lovell 2 december 2017–28 januari 2018

Antal inlånade verk: 10 (installation, måleri, blandteknik)

Antal långgivare: 3

Långgivare var konstnärerna.

Jone Kvie. Metamorfos 24 februari–20 maj

Antal inlånade verk: 12 (installation, skulptur)

Antal långgivare: 1

Långgivare var konstnären.

Chiharu Shiota. The Distance

21 april–30 september

Antal inlånade verk: 20 (installation, skulptur, C-print, akvarell, pastell och tråd på papper/duk)

Antal långgivare: 2

Långgivare var konstnären och Galerie Templon, Paris.

Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen 27 oktober 2018–17 mars 2019

Antal inlånade verk: 65 (måleri, pastell)

Antal långgivare: 3

Långgivare var Nationalmuseet i Warszawa, Nationalmuseet i Kraków och Muzeum Sztuki i Łódź.

Sten A Olssons kulturstipendium 2018 Annika Ekdahl och Gunnel Wåhlstrand 8 december 2018–10 februari 2019

Antal inlånade verk: 13 (tusch på papper, gobelängväv, vävd röllakansmatta, collage)

Antal långgivare: 10

Långgivare var Röhsska museet, Göteborg; Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur, Göteborg; Värmlands museum, Karlstad; Konstenheten, Västfastigheter Västra Götalandsregionen, Vänersborg; privata ägare samt deltagande konstnär.

I en tillfällig utställning, *Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst*, visades under året 59 konstverk ur Göteborgs konstmuseums samling.

Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst 13 juni–18 november

Antal verk: 59 (måleri, etsning, litografi, tusch på papper, monotypi, skulptur)

Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen, Etagerna, verk av Zbigniew Pronaszko och Józef Pankiewicz.

Omhängningar

Liksom tillfälliga utställningar är hängningar av museets samling ett fönster mot publiken där konsten förmedlas och sätts i perspektiv. Då museet förfogar över samlingar från 1400-tal till nutid, svenskt och internationellt och olika medier från grafik, teckning, måleri och skulptur till fotografi, video och installationer, finns stora möjligheter att låta den samtida konsten föra dialog med den äldre.

Ett urval av museets samling hänger alltid framme med sina skilda delar som holländskt och flamländskt 1600-tal, 1700-talssamlingen, Düsseldorfmåleri, romantiken, dansk guldålder, Fürstenbergiska galleriet, det nordiska 1880- och 1890-talsmåleriet, den franska samlingen, Göteborgskolorism med mera. Genom hängningar med oväntade möten och alternativa urval vill museet anlägga nya perspektiv på konsten. Omhängningar görs också i samband med utlån då egna eller inlånade ersättningsverk tillfälligt kan visas. Eftersom museet lider brist på utrymmen för större tillfälliga utställningar används ofta Etagera för utställningar, ett rum som annars är reserverat för samlingen med modern och samtida konst. Då den moderna samlingen

saknar ett fast utrymme har det varit angeläget att på andra sätt aktivera denna del av samlingen.

SAL 23, SVENSK MODERNISM

I september hängdes sal 23 på våning sex om efter att utställningen *Rembrandts Batavernas trohetsed* avslutats. I rummet, som målats i en ny grön kulör, visas som tidigare svensk modernism men i ett nytt urval.

I början av 1900-talets skedde stora förändringar av det svenska samhället. Industrialismen nådde även Sverige och började på allvar att omvandla landet. Även inom konsten skedde stora förändringar och modernismen fick sitt genombrott. Den tidigare dominerande nationalromantiken fick ge vika för ett nytt franskinspirerat modernt måleri. Flera starka kvinnliga konstnärskap framträdde även om kvinnor under den här perioden i allmänhet hade svårt att göra sin stämma hörd. Av de som märks i den nya hängningen finns Vera Nilsson (1888–1979) och Siri Derkert (1888–1973), som båda tillhörde sin tids mest tongivande och uppskattade konstnärer. De var båda internatio-

nellt orienterade och förenade sitt konstnärskap med ett politiskt engagemang. I den nya presentationen visas också Mollie Faustmans och Tora Vega Holmströms färgstarka måleri.

Vid sekelskiftet 1900, ungefär samtidigt med modernismens genombrott i konsten, uppstod ett starkt intresse för konstnärlig kreativitet vid sidan av det etablerade. Många fann den akademiska konsten stelnad och ointressant. Intresset riktades istället mot uttryck som man upplevde som "primitiva". Hit räknades bilder och skulpturer från äldre utomeuropeiska kulturer och medeltidens bildvärld men också afrikansk stamkonst, barn-teckningar samt konst av oskolade konstnärer. Det var bilder skapade av människor som stod opåverkade av den moderna västerländska civilisationen.

I dem tyckte sig många konstnärer och kritiker se en vitalitet och kreativitet som de saknade i den konventionella västerländska akademiska konsten. Intresset för det primitiva inspirerade många

konstnärer. De började arbeta i en naivistisk stil och eftersträvade medvetet ett barnsligt uttryck i sina bilder. Naivismen byggde på att konstnären ville betrakta världen genom barnets eller den oskolades ögon. Trots sin ibland lite idylliska och nostalgiska hållning var naivismen delaktig i modernismen och utforskade på sitt sätt det moderna samhället och den moderna människan.

I den nya presentationen visas exempel på den från slutet av 1910-talet starka svenska naivistiska traditionen med konstnärer som Sven X:et Erixson (1899–1970) och Olle Olsson Hagalund (1904–1972) men här finns också två målningar av den självlärd konstnären Ivar Magnusson (1873–1927). Magnusson, som saknade formell konstnärlig utbildning, målade på lediga stunder vid sidan av sitt arbete som snickare. Hans bilder uppmärksammades inte av den etablerade konstvärlden under hans livstid. Erkännandet kom i samband med en minnesutställning i

Nyhängning av sal 23, våning sex, verk av Siri Derkert, foto: Hendrik Zeitler.

Nyhängning av sal 8, våning fem, foto: Hendrik Zeitler.

Göteborg i mitten av 1930-talet som senare också visades i Stockholm och Malmö. Utställningen fick stor uppmärksamhet och Magnussons bilder ställdes ut tillsammans med storheter som Sven X:et Erixson, Bror Hjorth och Ragnar Sandberg. Kända samlare som Hjalmar Gabrielson och Conrad Pineus köpte hans målningar. Sedan 1954 finns Magnusson också representerad i Göteborgs konstmuseums samling.

Genom ett par målningar av Arvid Fougstedt (1888–1949), *Picador* samt *Gerda och Erik vid fönstret*, lyfts också den nya saklighetens måleri fram i hängningen. Värt att nämna är också att det i den nya presentationen visas fyra nyförvärv. Det är Siri Derkerts (1888–1973) *Två och en kattunge*, Mollie Faustmans (1883–1966) *Lekande barn på stranden*, Tora Vega Holmströms (1880–1967) *Oriental* och Gunnar Löbergs (1893–1950) *Porträtt av pingvin*.

SAL 23, REMBRANDTRUMMET

I utställningen *Rembrandts Batavernas trohetsed* visades förutom den från Konstakademien i Stockholm inlånade *Batavernas trohetsed till Claudius Civilis* även verk från Göteborgs konst-

museums samling. När utställningen avslutades innebar det att flera av verken hängdes tillbaka i andra salar i museet, vilket innebar en hel del omflyttningar och justeringar av hängningen på framförallt våning fem.

Mest förändrad blev sal 5 där det efter en ommålning till en blå kulör visas verk av Rembrandt van Rijn (1606–1669) och annat holländskt måleri från 1600-talet. Rembrandt är en av den holländska guldålderns allra främsta konstnärer och hade många elever och efterföljare. Han inledde sin bana med små målningar med bibliska motiv. En sådan målning, föreställande *Konungarnas tillbedjan*, finns i Göteborgs konstmuseum. Den anses vara en kopia av ett förlorat original av Rembrandt, målat strax efter att han flyttat till Amsterdam. Kopian är utförd i Rembrandts ateljé eller av en efterföljare. I en dramatisk iscensättning silas ljuset in genom en öppning i taket och träffar de knäböjande männen, Maria och Jesusbarnet.

Med ett måleriskt handlag som med åren blev allt friare utvecklade Rembrandt ett måleri som tycks stråla av ett inre ljus. De sena verken har ett skissartat uttryck och ytan är mycket bearbetad. Rembrandt lade ofta på färgen med målarkniv och skrapade också med penselskaft och fingrar för att skulptera färgen och ge liv åt ytan. Hans religiösa porträtt från 1650- och 1660-talet, däribland *Riddaren med falken*, hör till konstnäreans mest uttrycksfulla. De två målningarna ger tillsammans en bild av konstnäreans utveckling.

När norra Nederländerna frigjorde sig från det katolska Spanien i början av 1600-talet infördes religionsfrihet. Men i Utrecht var katolicismen fortfarande stark och konstnärerna där hämtade inspiration från den italienska konsten. Hendrick Terbrugghen (1588–1629), vars målning *Sångare* nu tagit plats i sal 8, vistades i Italien 1605–1614. I Rom såg han verk av Michelangelo Merisi da Caravaggio som med sin radikala realism innebar en revolution i den europeiska konsten. Tillbaka i Utrecht utvecklade Terbrugghen tillsammans med Gerrit van Honthorst och Dirck

van Baburen ett av Caravaggio inspirerat ljusdunkelmåleri som betydde mycket för den unge Rembrandts utveckling.

Terbrugghen började måla musiker och sångare 1624 och fortsatte fram till sin död fem år senare. Målningar av denna typ ingick ibland i serier som illustrerade de fem sinnena. Även om en sångare avbildades ensam utan andra attribut var det naturligt för en holländsk betraktare på 1600-talet att tolka bilden som en allegori över hörseln.

Till Rembrandts samtida hörde även Jacob Adriaensz. Backer (1608–1651) som föddes i Harlingen och utbildade sig hos Lambert Jacobsz. i Leeuwarden. Backer var aldrig elev till Rembrandt men tog intryck av Rembrandts porträtt- och historiemåleri efter att han kom till Amsterdam 1633.

De fyra evangelisterna är ett tidigt verk i konstnäreans produktion. Snarare än som helgon framställs evangelisterna som vanliga människor eller munkar. De sitter vid ett bord runt en uppslagen bok med sina respektive symboler: Matteusängeln bakom Matteus, Johannesörnen i övre högra hörnet, Lukasoxen till höger och Markuslejonet nere till vänster. Framställningen kan ha tilltalat mennoniterna, den religiösa protestantiska sekt som Backer och hans lärare tillhörde. Vissa forskare hävdar att även Rembrandt hade nära kontakter med den mennonitiska församlingen. I rummet visas nu också en stor landskapsmålning, *Utanför lantgården*, tillskriven Jacob Koninck (1614/15–efter 3 juni 1690) samt Adriaen Pietersz. van de Vennes (1586–1662) *Nässlipare*.

Början av 1600-talet var en tid av stark ekonomisk tillväxt och Nederländerna blev ett centrum för handel, kultur och vetenskap. Reformationen och den bildfientliga kalvinismen ledde till att de kyrkliga uppdragen minskade, men istället uppstod en stark efterfrågan från breda samhällslager på skildringar av vardagslivet. Produktionen av genrescener, porträtt, landskap, och framför allt stilleben var enorm och utan motstycke i historien. Stillebenmåleriet etablerades vid den här

tiden som en egen genre i den västerländska konsten. I salen visas därför en stillebenvägg med måleri (och ett fotografi) från 1600-talets början fram till vår samtid.

SAL 19, FÜRSTENBERGSKA GALLERIET

Under 1800-talet hängde man gärna bilder tätt tillsammans, både på museer och i hemmen. En god hängning var den som lämnade så lite väggyta som möjligt mellan målningarna. Det Fürstenbergska galleriet, som det skapades i makarna Fürstenbergs våning i Brunnsparken i slutet av 1800-talet, var inget undantag.

I sal 19 i det nuvarande Fürstenbergska galleriet på våning sex i Göteborgs konstmuseum, gjordes under året en omhängning av den södra väggen i rummet. Där det tidigare hängde fyra mindre målningar på en rad gjordes i början av december en tätare salongshängning med verk ur Fürstenbergska samlingen. Den nya hängningen i sal 19 är tänkt att ge en vision av hur det kunde se ut i makarna Fürstenbergs hem. Även om museet i vanliga fall oftast låter varje verk få större utrymme, betyder det inte att alla rum måste följa samma mönster. Hängningen berättar om hur dessa målningar presenterades i sin samtid.

SKULPTURHALLEN

I skulpturhallen har 2017 års gåva från Konstmu-seets Vänner i Göteborg, skulpturen *Topografin mellan vandring och flykt* av Patrik Bengtsson (f. 1978) från 2015 fått en mer permanent placering.

I övrigt har endast mindre omändringar genomförts, på grund av utlån till andra konstinstitutioner eller att konstverk visats i egenproducerade utställningar. Ansvarig för omhängningarna har varit intendent Per Dahlström.

Pedagogik

Inom den pedagogiska verksamheten arbetar Göteborgs konstmuseum kontinuerligt för att göra museets samling och utställningar tillgängliga och angelägna för en mångfald besöksgrupper med olika förutsättningar. Detta sker genom en bred pedagogisk verksamhet med öppna visningar, lektioner för besökande skolklasser, uppsökande verksamhet, bokade gruppvisningar, specialvisningar och projekt för unga. Den pedagogiska verksamheten är omfattande och växande. Fler målgrupper tillkommer, samarbeten inleds och nya arbetssätt provas i en strävan att göra konsten i museet tillgänglig och angelägen för så många som möjligt. Museets visningar och andra pedagogiska aktiviteter täcker in de flesta åldrar från bebisar till seniorer, med hänsyn tagen till olika behov och intresseriktningar. Museilektioner är sedan många år tillbaka en tyngdpunkt i verksamheten, med cirka 450 tillfällen årligen för förskolan och skolans olika stadier.

Bland de 1 122 pedagogiska och publika aktiviteter som genomfördes under 2018 fanns en bredd från bebisvisningar och skapande arbete i Studion för de yngsta till konsthistoriska föreläsningar för studenter och specialintresserade liksom anpassade visningar för olika behov som lätt svenska, syn- eller teckenspråkstolkning och visningar för personer med demens. Tyngdpunkten ligger dock fortfarande i arbetet riktat mot förskola och skola, med 487 genomförda museilektioner.

Under 2018 delades det huvudsakliga pedagogiska arbetet mellan utställningarna *Chiharu*

Shiota. The Distance och *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen*. Visningar och museilektioner hölls även i utställningarna *Jone Kvie. Metamorfos* och *Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst*. Därutöver gjordes ett par viktiga satsningar för att nå barn och unga i socialt utsatta områden: sommarlovsverksamheten *Konst- och designkollo* som genomfördes i samarbete med Röhsska museet, uppsökande lektioner på skolor som inte brukar besöka stadens museer samt det nystartade projektet *Konstpaus*, bestående av konstpedagogiskt material framtaget för lärare att nyttja i klassrummet. Det fortsatta arbetet med visningar på lätt svenska tillgängliggör museet för nya grupper. Upplägget erbjuds både som skollektion och som öppen visning. Fördjupande pedagogiskt textmaterial skapades till *Chiharu Shiota. The Distance* och *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen*.

I januari tillträdde Freja Holmberg tjänsten som intendent för den pedagogiska verksamheten.

CHIHARU SHIOTA. THE DISTANCE

Inför utställningen *Chiharu Shiota. The Distance* tog Göteborgs konstmuseum fram ett antal pedagogiska koncept för att ta fasta på det taktila och visuella i Chiharu Shiotas konstnärskap och på bästa sätt förmedla det till en bred och blandad publik.

Det pedagogiska programmet i form av visningar och lektioner syftade till att introducera

Skapande med garn i Studion i samband med utställningen **Chiharu Shiota. The Distance**.

besökarna för konstnärskapets olika uttryck och aspekter. Deltagarna gavs bland annat inblick i Shiotas tidiga arbete med performance och utforskande av måleri, utsatthet och identitet där den nakna kroppen ofta görs till verktyg för iscensättningen. Under visningarna uppmuntrades samtal och delaktighet från besökarna. Teman som material, tid, symboler, identitet och längtan berördes återkommande.

Museilektioner

Studenter från Högskolan för design och konsthantverk (HDK) engagerades för att hålla museilektioner för elever i årskurs 1–5 under rubriken ”Skapa med garn som Chiharu Shiota” som en del av sin utbildning. Studenterna introducera-

des i museets pedagogiska arbetssätt och gavs möjlighet att planera innehållet i lektionerna i samråd med varandra och museets konstpedagoger. Utöver de praktiska lektioner som leddes av HDK-studenter erbjöd Göteborgs konstmuseum museilektioner utan praktiskt skapande för elever i alla åldrar.

Skolmaterial

Till utställningen *Chiharu Shiota. The Distance* tog museet fram ett tryckt pedagogiskt material – *Chiharu Shiota.Handledning och extramaterial för skolklasser och andra intresserade* – riktat till mellanstadie-, högstadie- och gymnasieelever men fritt att användas av utställningens besökare. I foldern gavs fördjupning kring Chiharu Shiotas liv

Selfie framför Ernst Josephsons **Näcken**, foto: Hendrik Zeitler.

och konstnärskap, bland annat om hur hon arbetar med symboler och teman, vilka material som användes i utställningen, hur våningsplanen var uppdelade och vad de innehöll samt diskussionsfrågor till och praktiska uppgifter att utföra på plats. Materialet fanns även att ladda ner digitalt via museets webbplats och www.museielektioner.se.

Skapande med garn

För att erbjuda nyfikna besökare en chans att själva prova på Chiharu Shiotas garnteknik uppfördes en obemannad garnstation i Studion. Bredvid en kort instruktion på svenska och engelska erbjöds samma röda garn som använts till uppförandet av verket *The Distance*. På två

pelare monterades fästкроkar mellan vilka publiken uppmuntrades att dra, vira, knyta och trassla garn tillsammans. Möjligheten till eget skapande utnyttjades av många och nya nätverk av garn bredde ut sig i Studion under utställningens gång.

Barnens dag

Under Barnens dag den 12 maj arrangerade Göteborgs konstmuseum en utomhusworkshop på Götaplatsen där unga bjöds in att skapa med samma röda garn som Chiharu Shiota. Tre stora trämoduler i olika form och utförande uppfördes som knypunkter för garnet. Cirka femtio personer deltog i aktiviteten.

MŁODA POLSKA.

SEKELSKIFTESKONST FRÅN POLEN

Till utställningen *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen* planerades ett pedagogiskt program med lektioner, öppna visningar och workshops. En folder med titeln *Jämför* fanns tillgänglig för alla som ville fördjupa sin kunskap kring hur konstverken i utställningen korresponderade med Göteborgs konstmuseums egen samling. Sex konstverk från utställningen respektive samlingen ställdes mot varandra; likheter och olikheter belystes i bildtexterna. I foldern fanns även två kartor så att besökaren själv kunde finna de utvalda konstverken i huset. Syftet var att peka på likheter i uttrycket mellan polsk och nordisk sekelskifteskunst, men också att visa hur det symbolspråk som är så typiskt för *Młoda Polska* förekommer i andra former i museets samling.

Museielektioner

Under *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen* erbjöd Göteborgs konstmuseum ett brett utbud av teoretiska och praktiska museielektioner för alla mellan förskoleålder till gymnasiet och eftergymnasiala grupper studerande på grundskolenivå. För de yngre skolklasserna låg fokus på att förmedla hur sagor och myter återanvänds av konstnärer och hur konsten kan förmedla personliga erfarenheter och en gemensam historia. Under praktiska workshops fick barnen måla sina egna bilder baserade på sagor som de hört. Vissa pedagoger valde att läsa upp en saga för gruppen innan skapandet tog vid för att hjälpa eleverna att fånga sina inre bilder. Med de äldre skolklasserna diskuterades teman som identitet, nationalism, mytologiserande och konst som medel att hantera känslor och erfarenheter.

Verkstad och visningar

Under Lördagar i Studion (rekommenderad från fem år och uppåt) arrangerades skapande verkstäder för unga med titeln "Sagor och myter" i anslutning till utställningen. Efter en inledande

visning samlades gruppen för att skapa i Studion under liknande upplägg som för skolklassernas praktiska lektioner.

Torsdagar och söndagar gavs öppna visningar i utställningen.

LOVSATSNINGAR

Sportlov, påsklov och höstlov

Genom Lovsatsningen i Göteborg Stad kunde Göteborgs konstmuseum erbjuda en rad kostnadsfria aktiviteter för alla barn mellan sex och femton år under påsklov och höstlov. Tisdag till fredag båda lovveckorna öppnade Studion för verkstad. Under påsklovet löd rubriken "Måla dina bästa vårtecken" och under höstlovet "Känslan inuti – vi skapar med lera!" (rekommenderad ålder fem–tolv år). På torsdagen båda veckorna bjöd museet in till filmkväll i Studion under rubriken "Film+konst" (rekommenderad ålder från tretton år och uppåt). Konstfilm från Göteborgs konstmuseums samling blandades med klassiska filmkonstverk.

Under höstlovet möjliggjordes kostnadsfri verkstad för barn under rubriken "Sagor och myter" med fokus på barns läsande. Med koppling till utställningen *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen* diskuterades sagors och myters tillkomst. I Studion fick barnen sedan skapa egna målningar baserade på en uppläst saga.

I vanlig ordning bjöd höstlovet även på ficklampsvisningar för de lite modigare barnen under kvällstid (måndag, tisdag och onsdag).

Konst- och designkollo

Under våren inleddes ett samarbete med Röhska museet i syfte att erbjuda unga mellan tolv och femton år en dagskolloverksamhet med skapande verkstad och konstnärliga tekniker i fokus. Satsningen möjliggjordes av medel för sommarlovsverksamhet som fördelats mellan Kulturförvaltningens museer. *Konst- och designkollot* ägde rum under två sommarveckor i juni och

Figurer skapade under **Konst- och designkollo**, foto: Freja Holmberg.

juli med omkring femtio anmälda. Båda veckorna avslutades med en presentation i form av vernissage i Göteborgs konstmuseums entré där det bjöds på dryck och tilltugg. Många vänner och familjemedlemmar besökte vernissagerna och de som önskade fick hålla tal för publiken. *Göteborgs-Posten* uppmärksammade *Konst- och designkollot* i en illustrerad artikel med intervjuer från den sista vernissagens deltagare. (Elo-die Pradet, "Sommarkollo lockar till konsten", *Göteborgs-Posten* 2018-07-08)

Extra medel och arbete lades på kontaktskapande i Biskopsgården. Genom kontakter på Sjumilaskolan engagerades en grupp unga som deltog under kollots första vecka. Boende i Biskopsgården gavs förtur i linje med Kulturförvaltningens uppdrag att nå utsatta målgrupper och arbeta riktat mot de som sällan besöker museet. För att introducera de medverkande och deras anhöriga bjöds anmälda in till en introduktionskväll den 20 juni. Medverkande bjöds även in till en återträff den 22 augusti för att samla upp tankar och erfarenheter.

Under veckorna fick deltagarna prova på och fördjupa sina kunskaper i utvalda tekniker ledda av sakkunniga experter på varje område. En erfa-

renhet från tidigare sommarlovsaktiviteter är att de medverkande behöver mycket tid för eget arbete, vilket tänktes in i planeringen av Konst- och designkollots aktiviteter. Varje dag ägnades åt ett huvudtema med gott om tid att arbeta och experimentera på individuell nivå.

I aktiviteterna ingick välkomstövningar, introduktion till Göteborgs konstmuseum och Röhsska museet, måleri med Matilda Ekelöw, konstpedagog på Göteborgs konstmuseum, skulpturer, smycken och miniatyrskapande med Sanna Brantestad, smyckekonstnär, och japansk bokkonst med Annika Andersson, museipedagog på Röhsska museet. Båda veckorna avslutades med hängning av veckans alster i entrén med efterföljande vernissage.

Tre ledare var med samtliga dagar – Anja Zejnilovic, Babatunde Adegboji och språkstödet Yosuf Akbary (persiska). Zejnilovic representerade Göteborgs konstmuseum, Adegboji representerade Röhsska museet och Akbarys roll som språkstöd kompletterades även av hans erfarenheter som dramapedagog. Därtill medverkade Annika Andersson, Freja Holmberg och Linda Noreen sporadiskt under dagarna som extra stöd.

Swedip och digital spridning

Med anledning av Göteborgs konstmuseums fortsatta arbete med målgrupper och digitala hjälpmedel anordnades en visning med syfte att undersöka hur museet kan nå ut i sociala medier. Så kallade influencers bjöds in till en visning av samlingen och *Chiharu Shiota. The Distance*. De skapade sedan digitalt innehåll baserat på vad de tyckte var intressant och värt att lyfta fram till sin publik.

Göteborgs konstmuseum kunde konstatera att *Chiharu Shiota. The Distance* hade stor visuell spridning på sociala medier, främst Instagram. Många besökare lade upp inlägg och stories baserat på sitt besök vilket genererade en ökad aktivitet på Göteborgs konstmuseums egna konton på sociala medier.

En livestreamad visning av *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen* på temat "Symboler i konsten" hölls av konstpedagog Fredrika Almqvist den 28 november. 115 personer kom för att delta i visningen på plats och cirka 25 personer följde visningen digitalt via Instagram.

SAK UNG

Under våren initierades ett samarbete mellan Göteborgs konstmuseum och Sveriges Allmänna Konstförening (SAK) under namnet *SAK UNG*. *SAK UNG* vänder sig till unga upp till 25 år och stöder med medel från Allmänna Arvsfonden publika arrangemang med syfte att öka intresse och engagemang för konst bland unga. Ett första möte arrangerades den 17 februari och gästades av Clara Dagh, projektledare *SAK UNG* samt konstpedagoger från Nationalmuseum. Visning i *Julia Peirone. Girls, Girls, Girls* följdes av verkstad och samtal i Studion där en kärngrupp utformades bestående av unga engagerade i Göteborg. Under vår och höst följde sedan ytterligare två träffar. Som plattform för *SAK UNG* bistår Göteborgs konstmuseum med lokaler, stöd och bollplank för gruppen medan innehållet utformas av medlemmarna.

Konstpaus

Under hösten inleddes projektet *Konstpaus* inom Göteborgs konstmuseums uppdrag att nå fler skolklasser i utsatta områden. Projektet består av analogt och digitalt studiematerial som skolorna erbjuds använda i sin undervisning. Materialet är utformat för årskurserna 4–9 och skickas ut vid tre tillfällen per termin under hösten och våren. I varje kompendium återges en bild av ett konstverk, kortfattad information om konstverket, diskussionsfrågor kopplade till konstverket samt praktiska uppgifter att arbeta med för att fördjupa förståelsen av verket.

Materialet skickades ut till bildlärare på 16 skolor; det vill säga samtliga grundskolor för mellan- och högstadium i de prioriterade områdena. Kompendierna formgavs för att göra innehållet lockande

Konstböcker visas under vernissage för **Konst- och designkollo**, Entrén, foto: Freja Holmberg.

och tillgängligt och därmed stimulera till användning. Materialet finns även att ladda ner från museets webbplats under rubriken "Konstpaus".

Uppsökande lektionsverksamhet

Under hösten genomfördes sex uppsökande lektioner under ledning av konstpedagog Gringgo Solomon. Rubriken för lektionerna var "Fint eller fult?" och var framtagna för årskurs 1–5 inom ramen för Kulturförvaltningens satsning på utsatta områden i Göteborgs Stad. Urvalet baserades på statistik över vilka skolor som museerna i Göteborg sällan eller aldrig når samt rapporter som beskriver vilka av Göteborgs stadsdelar som kan karaktäriseras som socialt utsatta. (*Särskilt utsatta områden i Göteborg. Analys av rapporterna "Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser"* samt *"Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg"* från 2017 av N. Khorramshahi, Göteborgs Stad och S. Hellberg, Polisen)

Liksom under 2017 vände sig Göteborgs konstmuseum till skolor i Biskopsgården. Under den uppsökande lektionen diskuterade konstpedagogen med eleverna om vad de tycker är fint eller fult och varför. Konstpedagogen visade bilder på temat och berättade även om Göteborgs

konstmuseum. Som avslutande moment fick eleverna skapa blommor i origami vilka sammanfördes till en blomsteräng. Två praktikanter (Negar Nikpaysalekdeh och Petra Lundström) medverkade vid samtliga skolbesök för att studera klassrumsdynamiken. De fungerade även som stöd och assistenter vid behov. Eleverna tog till sig ämnet och var engagerade i de praktiska momenten. Som helhet upplevde praktikanterna att lektionerna var väl anpassade till målgruppen, och de såg sin egen medverkan som en värdefull erfarenhet i framtida yrkesliv.

Specialvisningar

Under året genomfördes ett antal populära specialvisningar på kvällstid med varierade tema. Målet är att erbjuda öppna visningar som visar hur konsthistorien kan belysa samtida fenomen och ge fördjupad förståelse för samhällsdiskussionen idag. Tema väljs baserat på publika önskemål och konstpedagogernas kunskapsområden. Några exempel på rubriker under 2018 är *Symboler i konsten*, *Upptäck Göteborgs konstmuseum på spanska*, *Kärlek i konsten* (alla hjärtans dag), *Kvinna, kropp och konst* (8 mars) och *Konsten att känna*. Sammanlagt deltog 476 personer vid dessa tillfällen.

Delaktighet och uppsökande arbete

Den 29 oktober anordnades konferensen *Om delaktighet och uppsökande arbete* på Göteborgs stadsmuseum i regi av stadens samordningsnätverk för museipedagoger i Göteborgs Stad. Bland föreläsarna fanns Jämlikt Göteborg, stadens kulturstrategiska avdelning och Sofia Lindström som forskat på delaktighet och projektet *Mappa Hammarkullen*. Sarah Coffils från South London Gallery berättade om hur galleriet arbetar för att involvera boende i närområdet och hur unga har fått ta extra plats genom medskapande av offentliga konstverk och uppförandet av en skapande verkstad. Intendent Freja Holmberg presenterade Göteborgs konstmuseums projekt *Konstpaus*.

Öppet för förskolor och lågstadielklasser

Första torsdagen i månaden höll museet öppet klockan 9–11 speciellt för förskolegrupper och lågstadielklasser som kom på egen hand med sin förskolelärare eller lärare. Museets erfarenhet är att grupper med yngre barn har svårt att anpassa sig till museets öppettider eftersom det är stängt på morgonen när barnen är som piggest.

Deltagande

Under 2018 deltog 31 563 personer i en pedagogisk aktivitet vid Göteborgs konstmuseum. Av dessa var 2 995 barn och unga under 25 år. I den pedagogiska verksamheten arbetar två tillsvidareanställda konstpedagoger (75 procent) och en intendent (100 procent) samt tolv timanställda konstpedagoger och en språkvärd (sommarlovs-satsningen Konst- och designkollo).

Den pedagogiska verksamheten i siffror

- 487 museielektioner
- 37 visningar för högre utbildningar såsom högskolor, universitet, folkhögskolor
- 126 bokade vuxenvisningar
- 43 utställningsintroduktioner
- 160 öppna visningar: inklusive specialvisningar
- 20 tillfällen av Lördag i Studion
- 41 lovaktiviteter
- 43 kurstillfällen i samarbete med Folkuniversitetet och St Elisabeths folkhögskola
- 27 bebisvisningar
- 11 syntolkade visningar
- 9 visningar inom satsningen Möten med minnen för personer med demensdiagnos och deras följeslagare
- 6 teckenspråkstolkade aktiviteter
- 7 andra språkfrämjande aktiviteter (visningar på engelska och museielektioner på lätt svenska borträknade): öppen visning på lätt svenska, visning på spanska, träffar med kulturkompis på lätt svenska, språkvällar i samarbete med Integrationscentrum.
- 7 torsdagar med öppet för förskolor och lågstadielklasser

Övrig pedagogisk verksamhet

Under sommaren och hösten genomfördes pedagogiska aktiviteter under West Pride och Kulturkalaset, högtidlighållande av teckenspråkets dag, museielektioner, bebisvisningar, syntolkade visningar, teckenspråkstolkade visningar, språkvällar, Student Göteborg för nya studenter, undervisning för Göteborgs universitet,

höstlovsverksamhet och ficklampsvisningar.

Sammantaget var 2018 ett år med hög aktivitet inom museets pedagogiska arbete med särskilt fokus på verksamheten kring *Chiharu Shiota*, *The Distance* och *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen*. Produktion av pedagogiskt textmaterial till utställningar och projektet *Konstpaus* har prioriterats, framför allt under höstterminen.

Program

Göteborgs konstmuseum erbjuder ett varierat program av föreläsningar och kulturaktiviteter med koppling till museets utställningar, samling och övriga verksamhet.

FÖREDRAG VID GÖTEBORGS KONSTMUSEUM

En serie föredrag hölls i anslutning till utställningarna *Rembrandts Batavernas trohetsed*, *Chiharu Shiota. The Distance* och *Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst*. Föredragen genomfördes i samarbete med Folkuniversitet i Göteborg, med undantag av "Tecknaren Rembrandt" och "Det universella språket. Drömmen om en internationell konst".

Tecknaren Rembrandt

Börje Magnusson, docent i konstvetenskap
Auditoriet 7 mars

Det universella språket.

Drömmen om en internationell konst

Kristoffer Arvidsson, fil.dr i konstvetenskap, forskningsledare, Göteborgs konstmuseum
Auditoriet 5 september

Performance och performativitet

– ett utvidgat fält

Camilla Jalving, fil.dr i konstvetenskap
Auditoriet 12 september

Frågan om livet

– en dialog mellan brasilianska konstruktivister

Oscar Svanelid, doktorand i konstvetenskap, Södertörns högskola
Auditoriet 26 september

Olle Bærtling och efterkrigstidens konstklimat

Momir Popovic, utställningsassistent, Göteborgs konstmuseum
Auditoriet 31 oktober

Modernism, demokrati och samarbete

Håkan Nilsson, docent i konstvetenskap, Södertörns högskola
Auditoriet 14 november

UTSTÄLLNINGSSAMTAL

Att returnera blicken

Paneldebatt i anslutning till utställningen *Julia Peirone. Girls, Girls, Girls*. Deltagare i debatten var Julia Peirone, konstnär; Arvida Byström, fotograf och modell; Iréne Berggren fotohistoriker, curator och kritiker; Kajsa Widegren, genusforskare (moderator)
Mellanetage 31 januari

Konstnärsamtal: Jone Kvie

Samtal med konstnären i anslutning till den aktuella utställningen *Jone Kvie. Metamorfos*
Stenahallen 14 mars

KULTURNATTA

Med titeln *Konstmuseet by Night* arrangerades en kväll med häng i museets entré. Restaurang Mr.P hade för kvällen flyttat in sin bar i foajén och Göteborgsbaserade DJ:n Niki Yrla spelade skivor. I samlingarna pågick aktiviteter och i utställningen *Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst* hölls visningar.
Olika platser i museet 19 oktober

Skapa abstrakt! Konstworkshop med EKTA

Workshop med konstnären EKTA med utgångspunkt i utställningen *Det universella språket. efterkrigstidens abstrakta konst*
Museets entré

Emoji-tävla på Göteborgs konstmuseum och vinn en visning!

Tävling via Instagram och samlingarna där vinnaren fick en guidad visning under hösten

DJ Niki Yrla

Göteborgsbaserade DJ:n Niki Yrla spelade skivor i museets entré

Nordisk höstkväll

– romanser i Fürstenbergska galleriet

Visningskonsert med Johannes Nordholm, konstpedagog, Mia Rådström, sopran, och Daniel Björkdahl, piano i museets samlingar

ÖVRIGA PROGRAMPUNKTER

SOUND: Ljudinstallationer i samlingen

SOUND var ett nytt samarbete mellan Akademien Valand och Göteborgs konstmuseum med utgångspunkt i ljudkonst. Medverkande konstnärer var studenter från kursen *Ljud* på Akademien Valand
Våning fem 12 december

Minikonsserter med 40f

Tre minikonsserter med musik av tonsättaren Mirjam Tally, framfördes av flöjtkvartetten 40f.
Våning sex 30 april

FÖREDRAG FÖR KONSTMUSEETS VÄNNER

Vårens konstkurs där Göteborgs konstmuseums medarbetare föreläste för vänföreningen hade tema *Samtid och samling. Aktuella projekt och samtida strömmar* med följande föredrag:

Döva konstnärer i Göteborgs konstmuseums samling och i konsthistorien

Freja Holmberg, intendent pedagogik
Auditoriet 5 och 6 februari

Djupdykning i Alexander McQueens

Plato's Atlantis

Tanja Axelryd, utställningskoordinator
Hörsalen 26 februari

Romsk konst. Historiskt arv och samtida uttryck

Jonna Kihlsten, konstpedagog
Auditoriet 5 och 6 mars

Picasso's Akrobatfamilj i fokus. Från familjen Stein i Paris och den rosa perioden till ett ikonverk i samlingen på Göteborgs konstmuseum

Eva Nygårds, intendent utlån
Auditoriet 12 och 13 mars

Den kvinnliga blicken. En diskussion om Julia Peirones konstnärskap och hennes samtida influenser

Camilla Pålhlsson, vikarierande intendent utställningar
Auditoriet 26 och 27 mars

Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst

Kristoffer Arvidsson, forskningsledare
Auditoriet 23 och 24 april

Höstens konstkurs där museets medarbetare föreläste för vänföreningen hade temat *Konst, myt och nationalism* med följande föredrag:

Konst i en värld av förändring

Tanja Axelryd, utställningskoordinator
Auditoriet 24 och 24 september

Franciskus, Döden, Kriget och vi

Philippa Nanfeldt, enhetschef Publika möten
Auditoriet 22 och 23 oktober

Nationalism och mytbildning i konsten

Johan Sjöström, intendent utställningar
Auditoriet 29 och 30 oktober

Spansk modernism

Kristoffer Arvidsson, forskningsledare
Auditoriet 5 och 6 november

Konst och feminism i Det unga Polen

Jonna Kihlsten, konstpedagog
Auditoriet 26 och 27 november

En hyllning till naturen. Besjälade landskap och realistiska naturskildringar i det polska sekelskiftesmåleriet 1900

Eva Nygårds, intendent utlån
Auditoriet 3 och 4 december

Sagor och myter i 1800-talets måleri

Freja Holmberg, intendent pedagogik
Auditoriet 10 och 11 december

Övriga föredrag för Konstmuseets Vänner i Göteborg:

Introduktion till hur museets konstsamlingar bevaras

Målerikonservator Petra Waern
Auditoriet 30 maj

Riskhantering Göteborgs konstmuseum, introduktion

Målerikonservator Petra Waern
Auditoriet 17 oktober

Föreläsning om Utställningsåret 2019 för Konstmuseets Vänner

Tf. museichef Anna Hyltze
Auditoriet 8 november

Presentation av årets förvärv Trine Søndergaard, Konstmuseet Vänners julfest

Tf. museichef Anna Hyltze
Auditoriet 5 december

FÖREDRAG UTANFÖR GÖTEBORGS KONSTMUSEUM

Presentation av museiforskning

Forskningsledare Kristoffer Arvidsson
Ämneskonferens i konstvetenskap, Göteborgs universitet 20 april

Presentation av stipendiat Gunnel Wählstrand i samband med utdelning av Stenastipendiet

Tf. museichef Anna Hyltze
Stenhammarsalen, Göteborgs konserthus 7 december

FÖRELÄSNINGAR FÖR INBJUDNA GRUPPER

Presentation av Göteborgs konstmuseums verksamhet för ledamöter i Riksdagens kulturutskott

Tf. museichef Anna Hyltze
Auditoriet 5 mars

Presentation av Göteborgs konstmuseums verksamhet för juryn i Årets museum 2018

Kristoffer Arvidsson, Per Dahlström, Anna Hyltze, Helene Karlsson och Philippa Nanfeldt
Sammanträdesrummet samt olika platser i museet 23 mars

Presentation av Göteborgs konstmuseums verksamhet för Kulturrådets chef Staffan Forssell

Tf. museichef Anna Hyltze
17 augusti

SPECIALVISNINGAR

Förhandsvisning av Chiharu Shiotas utställning The Distance för Konstmuseets Vänner

Tf. museichef Anna Hyltze
20 april

Personavisning av Chiharu Shiotas utställning The Distance för anställda på Göteborgs kulturförvaltning

Tf. museichef Anna Hyltze
Etagerna 18 maj

Visning av Chiharu Shiotas utställning The Distance för styrelsen, Sveriges Museer

Tf. museichef Anna Hyltze
Etagerna 4 juni

Visning av Lina Selanders verk Ceremonin och Chiharu Shiotas utställning The Distance för Fabian Hielte och sällskap

Tf. museichef Anna Hyltze
Skulpturhallen 11 juni

Visning av Chiharu Shiotas utställning The Distance i samband med kulturpolitisk debatt, Kulturkalaset

Tf. museichef Anna Hyltze
Etagerna 17 augusti

Visning av Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst för estetikstudenter och kursledare Björn Billing

Forskningsledare Kristoffer Arvidsson
Stenahallen 7 november

Specialvisning av Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst för gästforskare och forskare, Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet

Forskningsledare Kristoffer Arvidsson
Stenahallen 11 oktober

UNDERVISNING

Förebyggande montering av konstverk

Målerikonservator Malin Borin
Föreläsning för Institutionen för Kulturvård, Göteborgs Universitet 26 mars

Utlån, politik och förfarande, Göteborgskonstmuseum

Papperskonservator Mariateresa Pullano
Institutionen för Kulturvård, Göteborgs Universitet 2 maj

VERNISSAGER

Jone Kvie. Metamorfos

Tf. museichef Anna Hyltze hälsade välkommen och vikarierande intendent Camilla Pahlsson presenterade utställningen, invigningstal av Johannes Nordholm, psykolog och konstskribent 24 februari

Lina Selander. Ceremonin, invigning av donation

Medverkande: intendent Per Dahlström, tf. museichef Anna Hyltze samt Fabian Hielte med gäster 6 mars

Chiharu Shiota. The Distance

Anna Hyltze, tf. museichef och curator, hälsade välkommen och presenterade utställningen, invigningstal av Lotta Lekvall, VD Folkteatern Göteborg. 21 april

Sten A Olssons Kulturstipendium 2018

Tf. museichef Anna Hyltze hälsade välkommen och presenterade utställningen, invigningstal av Martin Hansson, chef Stora Teatern och rådgivare i Stenastiftelsens Donationsråd 8 december

Det universella språket.

Efterkrigstidens abstrakta konst

Tf. museichef Anna Hyltze hälsade välkommen, invigningstal av Ulf Karl Olov Nilsson (UKON), forskningsledare Kristoffer Arvidsson presenterade utställningen Entrén 13 juni

Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen

Tf. museichef Anna Hyltze hälsade välkommen, invigningstal av fil.dr Piotr Rypson, forskningsledare Kristoffer Arvidsson presenterade utställningen Etagerne 27 oktober (Pressvisning den 25 oktober i närvaro av fil.dr Agnieszka Morawińska, f.d. museichef vid Nationalmuseet i Warszawa)

KULTURAKTIVITETER

Filminspelning

Dokumentär om Carolina Falkholt 19 juli

Vilken plats har kulturen

i framtidens Göteborg?

Kulturdebatt, arrangerad av Kulturförvaltningen, medverkande: Ann-Sofie Hermansson (S) och Jonas Ransgård (M), moderator: Gunilla Grahn-Hinnfors, inledning av Staffan Forsell, generaldirektör för Kulturrådet Auditoriet 17 augusti

Hasselbladstiftelsens pristagarceremoni

Etagerne 8 oktober

Sten A Olssons Kulturstipendier 2018

Mottagning med förhandsvisning av pristagarutställningen Hasselblad Center och Stenahallen 7 december

Externa relationer

Externa relationer innefattar alltifrån bemötande av besökare till kommunikation och marknadsföring. Museets receptionspersonal arbetar direkt med publikbemötande men även andra av museets medarbetare har på olika sätt kontakt med publiken, däribland kommunikatör och marknadsförare. Till följd av en omorganisation har Kommunikation och marknad blivit en central enhet inom Sektor museer från och med den 1 september 2017. Uppdraget omfattar att tillgodose sektorns fyra museers behov av kommunikation och marknadsföring, vilket innebär att satsningar prioriteras för fler verksamheter samt att de kan göras på ett bredare plan som kommer samtliga museer till del.

**KOMMUNIKATION OCH
PUBLIKBEMÖTANDE**

Göteborgs konstmuseum arbetar med olika instrument för att kommunicera museets verksamhet till publiken. Museets publik är inte begränsad till besökare i museet. Användare av kanaler som webbplats, webbkatalogen *Sök*

i samlingen och sociala medier utgör även de museets publik. Några av dessa kanaler är inte bara marknadsföringsytor utan också mötesplatser för konst- och kulturintresserade där dialog mellan museet och besökare, liksom besökare sinsemellan, äger rum. De sociala medierna Facebook och Instagram är numera centrala kanaler för att sprida information. Stor vikt läggs vid ett inkluderande och tillgängligt tilltal såväl i det fysiska som i det digitala mötet.

Reception och värdskap

För att främja utvecklingen av värdskapet i receptionen, och för att på sikt utöka det till att finnas i andra delar av museet, inrättades under våren en ny samordnartjänst. Under året har värdskapet först och främst varit representerat i receptionen. Under hösten uppstod möjligheten att utöka verksamheten med en utställningsvärd i *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen*. Värden erbjöd två dagliga introduktioner till utställningen på fastslagna tider och därutöver spontana introduktioner och samtal. Arbeta med att möjliggöra ett mer rörligt värdskap i museet har påbörjats.

Annons för Jone Kvie. Metamorfos.

KOMMUNIKATION OCH MARKNADSFÖRING

För att nå ut med museets verksamhet till olika publikgrupper bedrivs marknadsföring i ett flertal kanaler. Enheten Kommunikation och marknad ansvarar för planering och genomförande av kampanjer för tillfälliga utställningar samt marknadsföring av museets samling, programverksamhet och övrig riktad verksamhet. Vidare ansvarar kommunikatören för museets webbplats, sociala medier och presskontakter.

Marknadsföring av utställningar, samling och programaktiviteter

Marknadsföring av Göteborgs konstmuseums utställningar, samling och programaktiviteter innefattar information på museets webbplats, annonsering i tryckt och digital media, digitala utskick av vernissageinbjudningar, information i kalendarier och på museets sociala medier (Facebook och Instagram).

För årets fem utställningar har annonsering skett i dagspress, riktade medier inom konst- och kulturområdet samt inom turisträningen. Exempel på dagstidningar som museet annonserat i är *Göteborgs-Posten*, *Metro*, *Dagens Nyheter* och *Svenska Dagbladet*. Museet har därutöver annonserat i fack- och populärpress som *Nöjesguiden*, *Artlover* och *Supermarket* samt i *Resmål* och *Kupé* för att nå segmentet turister. En digital satsning gjordes också under året på webbmagasin med konstinriktning som till exempel *Omkonst*, *Konsten.net* samt *Kunstkritikk*. Information om utställningar och tillhörande programaktiviteter har även kommunicerats i ett antal kalendarier och guider som *Artlover*, *Konstkalendern*, *Konst* i Göteborg, *goteborg.com* och *GP-Guiden*.

En större marknadsföringsinsats gjordes för utställningen *Chiharu Shiota. The Distance*. De primära målgrupperna för marknadsföringen identifierades till konst- och kulturintresserade i Sverige, med visst fokus på Västra Götalandsregionen samt turister. Kampanjen startade i sociala medier samt i breda och publika medier för att skapa kännedom om utställningen: vernissageannons i *Göteborgs-Posten*, en två-veckors kampanj i lokaltrafiken (spårvagnar och buss) som följdes av en kampanj på stadsinformations-tavlor i centrala Göteborg under fyra veckor. För att nå målgruppen turister annonserade museet i *Resmål* och *Kupé*. Kampanjen kompletterades med en printannons i magasinet *Hemslöjd* för att nå en hantverksintresserad målgrupp. Utöver detta distribuerades över 6 000 flyers och 100 affischer till bibliotek, kulturhus, öppna förskolor, kaféer, restauranger och butiker runt om i Göte-

borg samt till hemslöjdsföreningar i närområdet och japanska intresseföreningar i Sverige.

Även till höstens stora utställning *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen* gjordes en marknadsföringsinsats av större modell. De primära målgrupperna för marknadsföringen identifierades även här till konst- och kulturintresserade i Sverige, med visst fokus på Västra Götalandsregionen samt turister. Kampanjen startade i sociala medier samt i breda och publika medier för att skapa kännedom: vernissageannons i *Göteborgs-Posten* och en kampanj i lokaltrafiken (spårvagnar och buss) under tre veckor. Denna följdes av printannonser i dagspress som *Dagens Nyheter*, *Svenska Dagbladet* och via en museigemensam satsning helsidor i *Expressen*. Kampanjen kompletterades med annonsering i magasin med en konst- och kulturintresserad målgrupp som exempelvis *Artlover* och *Göteborg Film Festival* samt digital annonsering på *Omkonst* och *Konsten.net*. Även denna utställning marknadsfördes med annonser i *Resmål* och *Kupé* för att nå målgruppen turister. I samarbete med Polska institutet i Stockholm gjordes ett riktat utskick av flyers till polska intresseföreningar.

Samtliga utställningar under året marknadsfördes även i kalendarier som ADA, GP-Guiden och *goteborg.com*, samt med egna storformatsvepor på museets fasad.

Webbplats

Webben har fortsatt en central roll i den externa kommunikationen. Där presenteras all information en besökare kan efterfråga och sidan uppdateras kontinuerligt på både svenska och engelska. Under 2018 minskade antalet sidvisningar av museets webbplats med omkring 15 procent. Från 2016 till 2017 skedde en ökning med 115 procent. Förklaringen till denna skillnad är troligtvis att den nya webben lanserades just under 2016 tillsammans med publiksuccéer som utställningen Tove Jansson 2017 som medförde ovanligt många besökare till webben.

Sociala medier

Under året har Göteborgs konstmuseum fortsatt att arbeta med sociala medier för att öka museets synlighet och nå ut till befintliga såväl som nya publikgrupper. I dessa kanaler presenteras fördjupad information om enskilda konstnärer och konstverk, inbjudningar till programaktiviteter, marknadsföring av museibutikens utbud, omhängningar, utlån och mycket mer. Innehållet i inläggen, framför allt de på Instagram, har ett kunskapsbaserat fokus där olika perspektiv av konsten presenteras för att öka förståelsen och intresset kring pågående utställningar och samlingen. För att nå ut med inlägg till museets följare på Facebook används i många fall betald, riktad marknadsföring, så kallade sponsrade inlägg. Även på Instagram har sponsrade inlägg använts emellanåt under året. För de större programaktiviteter som museet arrangerar, som föreläsningar med inbjudna gäster och vernissager, används Facebookevenemang på grund av den stora spridning dessa ger.

Facebook

2016: 6 600 följare/gillare
2017: 8 650 följare/gillare
2018: 9 646 följare/gillare
Ökning från 2017: 10 procent

Instagram

2016: 2 880 följare
2017: 4 700 följare
2018: 7 295 följare
Ökning från 2017: 36 procent

I sociala medier gjordes en större satsning för utställningen *Chiharu Shiota. The Distance*. För att upprätthålla intresset under hela utställningsperioden postades en serie inlägg på Instagram respektive Facebook om Chiharu Shiotas konstnärskap. Museet informerade även om aktiviteter knutna till utställningen.

Antalet följare till museets Facebooksida har ökat från 8 650 följare 2017 till 9 646 följare

Spårvagnsannons för Chiharu Shiota. The Distance.

under 2018. Snittet på antal likes per inlägg låg under 2018 på strax över 100. Det inlägg som fick störst respons från följare berättade om Per Ekströms målning *Sol och snö* i samband med Vintersolståndet (680 likes, 28 kommentarer, 120 delningar). På andra plats kom inlägget om utnämningen Årets museum (500 likes, 38 kommentarer, 53 delningar) och på tredje plats ett inlägg om årets bokrea (470 likes, 6 kommentarer, 17 delningar). Bland Facebook-evenemangen var det en inbjudan till en öppen visning om symboler respektive vernissageinbjudan till utställningarna Chiharu Shiota. The

Distance och *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen* som fick störst respons.

Antalet följare på Instagram har ökat kraftigt från 4 700 följare 2017 till 7 295 under 2018. De inlägg som fick flest likes var Per Ekströms målning *Sol och snö* med anknytning till Vintersolståndet (413 likes), ett inlägg inför öppningen av Chiharu Shiota (347 likes) och utnämningen Årets museum (333 likes). Snittet för antal likes på Instagram låg på cirka 150.

Under 2018 deltog Göteborgs konstmuseum i utbildningsprojektet Swedip (Sweden Digital Identities Programme), som syftar till att "bygga kompetens för museupplevelser i en digital omvärld". För projektet valde museets arbetsgrupp att använda sig av museets instagram-konto för att bjuda in och engagera nya grupper av besökare till museet. Det gjordes bland annat genom att följarna fick interagera och vara delaktiga i beslutet om innehåll till en öppen visning samt delta i en emoji-tävling. Under projektet provades för första gången livestreamning av en öppen visning med mycket gott resultat. Genom Swedipprojektet har museet fått nya erfarenheter och testat nya arbetssätt som förhoppningsvis kan tas vidare kommande år.

Årets museum 2018

Göteborgs konstmuseum tilldelades utmärkelsen Årets museum 2018 av Riksförbundet Sveriges Museer och Svenska ICOM. En kampanj utarbetades i samarbete med Göteborg & Co för att informera göteborgare och stadens besökare om att Årets museum finns i Göteborg. Kampanjen bestod bland annat av en tvåveckorskampanj i lokaltrafiken (spårvagnar och buss) samt en film som visades på museets och på Göteborg & Co:s sociala kanaler.

Press och media

Att uppmärksamma press och media på museets verksamhet är ett löpande arbete som görs med pressmeddelanden och pressvisningar. Det görs främst i samband med att nya utställningar öpp-

nar. Under 2018 fick Göteborgs konstmuseums verksamhet stor uppmärksamhet med artiklar av hög kvalitet och nationell spridning. Göteborgs konstmuseum förekom i cirka 770 artiklar eller inslag i svenska medier, av de totalt cirka 1 750 som stadens museer förekom i.

Den största nyheten var att museet tilldelats utmärkelsen Årets museum 2018 som genererade omkring 120 artiklar eller inslag. Speciellt tillkännagivandet av priset genererade högkvalitativ publicitet med positiv ton och stor synlighet för museet. SR Kalmars och Sydsvenskans artiklar om nomineringen delades sammanlagt över 1 000 gånger i sociala medier och Göteborgs-Postens artikel om förstapriset delades nästan 200 gånger, vilket bidrog till extra spridning. Även frågan om en om- och tillbyggnad av museet genererade artiklar, främst i regionen.

Årets två stora utställningar fick stor uppmärksamhet i dagstidningar, magasin och radio: Chiharu Shiota. The Distance med cirka 145 artiklar eller inslag och Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen med omkring 40 inslag eller artiklar. Majoriteten av dem hade nationell spridning.

Genomslag i antal artiklar/inslag

Projekt	Västra Götaland	Nationellt
Jone Kvie	3	-
Chiharu Shiota	25	118
Det universella språket	1	5
Młoda Polska	8	32
Stenastipendiet	10	37
Om- och tillbyggnad	24	2
Årets museum	13	108
Total publicitet	291	476

Bildbank

För marknadsföring av museet finns stort behov av bilder till framför allt de digitala kanalerna. En bildbank började byggas upp under 2015 och byggs på kontinuerligt för att täcka det behov som finns. Under hösten 2018 anlätades en extern reklamfotograf för ett fotouppdrag gällande komplettering av interiörbilder med människor

Affisch för Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen.

i olika åldrar (barn, tonåringar, yngre medelåldern och seniorer). Tack vare denna satsning kan museets stora utbud av visningar och skapande aktiviteter till olika åldrar presenteras på ett inspirerande sätt för publiken.

Publikundersökning

Under andra halvan av 2018 genomfördes två publikundersökningar för Göteborg Stads fyra museer. Den ena gällde priskänslighet kring entrépriser och den andra gällde göteborgarnas attityd till stadens museer. Huvudsyftet med attitydundersökningen var att undersöka varför en stor del av

Göteborgs invånare inte besöker stadens museer för en analys av vad museerna och sektorn kan göra för att locka till fler besök. Det som skulle locka fler att besöka museerna uppges i första hand vara mer information och marknadsföring. Även lägre entrépris, intressanta utställningar och mer tid nämns. Göteborgarna vill ha information

på Internet, annons eller artikel i tidning samt Facebook. Besökare och hälften av icke-besökarna vill ha mer information, i första hand digitalt. De aktiviteter eller det innehåll som är mest intressant för göteborgarna är utställningar, guidade visningar av utställningarna, kafé, föreläsningar, möten med konstnärer och scenframträdanden.

Forskning

Forskningsavdelningen vid Göteborgs konstmuseum instiftades 2008 med finansiellt stöd under tre år av Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur. Avsikten var att bygga upp ett dynamiskt forskningscentrum i samarbete med det omgivande vetenskapssamhället för att bedriva forskning om och kring museets samlingar. Det handlar bland annat om att undersöka och granska samlingen, öka kunskapen om Göteborgs konstliv och berika utställningsverksamheten med fördjupande studier och kritiska perspektiv.

Kunskap kan berika konstupplevelsen. Vet vi mer ser vi också mer. Att ta fram ny forskning och förmedla den är därför en viktig uppgift för museerna. Vid sidan av att samla och bevara konst förmedlar Göteborgs konstmuseum konsten på olika sätt. Forskning är ett exempel på sådan förmedling.

Genom att olika perspektiv anläggs kan konsten förmås tala till oss på nya sätt och berätta något både om sin egen tid och om oss som betraktar den idag. Men inte bara konsten utan även konstmuseet har en historia värd att reflektera kring. Förståelsen av konst påverkas i hög grad av de sammanhang där den visas. Därför är det angeläget att studera konstens ramverk och institutioner för att se hur dessa historiskt understött olika sätt att se på konst.

Göteborgs konstmuseum bedriver forskning i fristående projekt men också i anslutning till särskilda utställningar och som fördjupning kring museets samling. Forskningsprojekten involve-

rar museets forskare liksom externa forskare från Sverige eller utlandet. Ett flertal projekt har tagit form av större tvärdisciplinära samarbeten.

Forskningsresultaten tillgängliggörs genom publikationer, utställningar, konferenser, föredrag och museets webbplats. I museets skriftserie *Skiascope* publiceras regelbundet forskningsprojekt på teman knutna till museer, konsthistoria och Göteborgs konstliv. Samtliga publikationer i skriftserien finns tillgängliga som nedladdningsbara pdf-filer från museets webbplats. Vid sidan av *Skiascope* medverkar forskningsavdelningen i produktionen av forskningsbaserade kataloger och böcker som anknyter till samlingen eller utställningar vid museet men också i textproduktion till utställningar, webbplats och sociala medier.

I Göteborgs konstmuseums årstryck, som även det är tillgängligt från webbplatsen, dokumenteras museets verksamhet i en forskningsunderstödjande publikation. Grundforskning kring samlingen tillgängliggörs genom webbkatalogen *Sök i samlingen*. Där kan besökare söka efter konstnärer och verk, och till ett stort antal poster få fram bilder på verk ur samlingen och basala faktauppgifter men också pedagogiska texter, utställningshistorik och litteraturreferenser motsvarande informationen i en resonerande katalog.

Under året har ett forskningsprojekt publicerats och museets forskare har därutöver medverkat i två utställningsprojekt.

FORSKNINGSPROJEKT

Det universella språket.
Efterkrigstidens abstrakta konst

Under året publicerades forskningsprojektet *Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst* som nummer 9 i museet skriftserie *Skiascope*. Boken, som är författad av forskningsledare Kristoffer Arvidsson, låg till grund för den utställning med verk ur museets samling som öppnade i juni. Curator för utställningen var Arvidsson tillsammans med intendent Per Dahlström.

Decennierna efter andra världskriget dominerade abstraktionen det internationella konstlivet. Abstrakt var synonymt med modern, men abstraktionen betraktades också som ett universellt språk som renodlat konstens egentliga innehåll, bestående av färg- och formrelationer. Med utgångspunkt i Göteborgs konstmuseums, Konsthallen Göteborgs, Moderna Museets och Liljevalchs konsthalls utställningshistorik under perioden 1945–1970 undersöks hur idéer om vad som är nationellt och internationellt, kulturspecifikt och universellt i konsten kommer till uttryck i framför allt katalogtexter. Vilka värden och föreställningar knöts till det abstrakta uttrycket? Varför var det så dominerande och hur kunde det så plötsligt förlora sitt tolkningsföreträde några år in på sextiotalet?

I det undersökta materialet uppfattas abstraktionen som synonym med det moderna. Konst som inte är abstrakt kan inte självklart accepteras som modern. Författaren konstaterar att abstraktionen har ett tolkningsföreträde i konstlivet under perioden 1945–1960. Abstraktionen uppfattas då som ett universellt och internationellt språk, ett lingua franca som destillerat fram essensen i all konst. Även om abstraktionen förstås som universell och internationell tolkas den återkommande utifrån föreställningar om nationalitet. Den nationella tillhörigheten föreställs avspeglas i färgskala, stämning, valör, kontraster et cetera, egenskaper som relateras till landets landskap och natur, liksom till folkkaraktär och kulturhistoria.

I forskningsprojektet framkommer vidare att abstraktionen, men också konst från olika delar av världen utanför konstvärldens centrum, har en starkare ställning på Göteborgs konstmuseum, Konsthallen Göteborg och Liljevalchs konsthall än på Moderna Museet. I materialet uttrycks återkommande föreställningen om en problematisk relation mellan centrum och periferi. Konstnärer i periferin bör inte isolera sig, utan förhålla sig till det internationella avantgardet. Å andra sidan bör de inte okritiskt anamma stilar från centrum, utan tolka och förvalta dem på ett självständigt sätt.

Skiascope 9 följdes upp av en föreläsningsserie där en rad inbjudna föreläsare medverkade. Förutom författaren var dessa Håkan Nilsson, Momir Popovic och Oscar Svanelid. (Se rubriken "Program")

Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen

Under året har forskningsledare Kristoffer Arvidsson och intendent Eva Nygårds arbetat med utställningen *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen* som visades på Göteborgs konstmuseum från oktober 2018–mars 2019, ett projekt som initierades av intendent Johan Sjöström. Utställningen genomförs med inlån från tre polska konstmuseer, Nationalmuseet i Warszawa, Nationalmuseet i Kraków och Muzeum Sztuki i Łódź.

Utställningen fokuserar på Młoda Polska (Det unga Polen), en betydande konstriktning i Polen kring sekelskiftet 1900. Den forskningsbaserade utställningskatalogen innehåller tre essäer som både introducerar Młoda Polska för en nordisk publik och bidrar med fördjupande perspektiv. Fil.dr Agnieszka Morawińska, tidigare direktör för Nationalmuseet i Warszawa, belyser de historiska och kulturella omständigheterna för Młoda Polska. Konsthistorikern fil.dr Andrzej Szczerski, universitetslektor vid konsthistoriska institutet vid Jagellonska universitet i Kraków, lyfter fram och diskuterar betydelsen av kontakter mellan Młoda Polska och konstscenen i andra länder genom utlandsvistelser, studieresor och kontakter. Den polsk-svenska konstkritikern Joanna

Persman reflekterar över de dekadenta, romantiska och till och med satanistiska ideal som frodades i miljöerna runt Młoda Polska. Utöver dessa fördjupande essäer publicerades kortare presentationer av verken i utställningen samt en inledning av utställningens curatörer.

Kanon. Perspektiv på svensk konsthistorieskrivning

Under året har arbetet med ett forskningsprojekt om perspektiv på svensk kanon och konsthistorieskrivning fortsatt i samarbete med Institutionen för kulturvetenskaper vid Göteborgs universitet och Norrköpings Konstmuseum.

I *Kanon. Perspektiv på svensk konsthistorieskrivning* undersöks kanoniseringsprocesser i svensk konsthistoria med utgångspunkt i två konstmuseer: Göteborgs konstmuseum och Norrköpings Konstmuseum. Fokus ligger på perioden från 1800-tal fram till nutid. Projektet använder sig av ett kritiskt historiografiskt perspektiv för att kartlägga, granska och diskutera hur såväl museala praktiker som konstvetenskap upprättat en kanon över svensk konsthistoria, det vill säga ett allmänt accepterat urval av "det främsta". Hur ser dessa kanoniseringsprocesser ut? Vad skrivs in i den svenska konsthistorien och vad utelämnas? Här söks förklaringar till varför vissa konstnärskap, grupperingar och riktningar inkluderas i kanon medan andra hamnar utanför, först skrivs in för att sedan skrivas ut, eller tvärtom skrivs in i ett senare skede. I vilken grad är denna kanon statisk eller föränderlig? Råder det konsensus kring vad som ska ingå eller skiljer sig urvalet mellan olika konsthistoriska översiktsverk åt? Påverkar museernas förvärv och hängningar vad som inkluderas i den konsthistoriska litteraturen? Projektet syftar till att öka medvetenheten om och den kritiska blicken på hur den konsthistoriska berättelsen upprättas och förändras.

Deltagande forskare i projektet är från museet forskningsledare Kristoffer Arvidsson och intendent Per Dahlström. Externa forskare i projektet fil. dr Alexandra Herlitz, universitetslektor i konst-

Skiascope 9. Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst, bok.

och bildvetenskap vid Göteborgs universitet, Tintin Hodén, doktorand i konstvetenskap vid Linköpings universitet och fil.dr Martin Sundberg, intendent vid Norrköpings konstmuseum. Forskningsprojektet publiceras som nummer 10 i museets skriftserie *Skiascope* 2019.

Tillgängliggjord beståndsdatabas

Arbetet med den resonerande webbkatalogen över museets samling, *Sök i samlingen*, har fortsatt under

året med ett flertal publicerade poster och texter. Till museet inkomna publikationer går igenom av forskare som noterar på vilka sidor museets verk är omnämnda och avbildade, information som därefter registreras i databasen och visas i anslutning till respektive verkspost i webbkatalogen.

ÅRSTRYCK

Årstrycket tillhandhåller information om museets verksamhet till allmänheten och fungerar samtidigt som dokumentation till nytta för det interna museiarbetet, samarbetspartners och framtida forskning. Årstrycket för 2017 redigerades av forskningsledare Kristoffer Arvidsson i samverkan med museets medarbetare.

SAMVERKAN

Möte med den danska forskaren Mette Højsgaard i utställningen *Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst*, 8 november.
Möte med Aneta Wiśniewska, North and South Programme manager, Adam Mickiewicz-institutet, Göteborgs konstmuseum 15 augusti.
Nätverksmöte om internationella utställningar i Sverige under modernismen, med bland andra konsthistoriker Katarina McLeod och Marta Edling från Södertörns högskola, Göteborgs konstmuseum 1 oktober.
Redaktionsmöte kring Andréas Hagströms bokprojekt om konsthallens historia, Göteborgs Konsthall 4 december.
Besök av Polska institutet i Stockholm, Patrycja Treichel och Ewa Strozniak, 10 december.
Intervju med polsk journalist, Göteborgs konstmuseum 17 december.

Praktikant

Under året har forskningsledaren handlett en praktikant från Polen. Emiliana Konopka, som studerat i Sverige, har assisterat inom utställ-

ningsprojektet *Młoda Polska. Sekelskifteskonst från Polen*.

MEDIA

Mediaframträdanden

I samband med *Młoda Polska. Sekelskifteskonst från Polen* intervjuades tf. museichef Anna Hyltze och forskningsledare Kristoffer Arvidsson i polsk tv i en kanal som riktar sig till polacker i utlandet. Programmet sändes i oktober 2018. Arvidsson intervjuades även i polsk radio.

Recensioner

Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst

Johannes Björk, "Universellt – och uniformt på Konstmuseet", *Göteborgs-Posten* 2018-06-14.
Berit Jonsvik, "Språkets nu och dess historia", *Omkonst*, www.omkonst.com, 2018-06-19.
Fredrik Svensk, "Utanför ramen. Fredrik Svensk om ett försök att göra om den abstrakta konstens historia – men bara lite", *Aftonbladet* 2018-08-15.

Młoda Polska. Sekelskifteskonst från Polen

Sara Arvidsson, "Polsk guldålder på Göteborgs konstmuseum", *Göteborgs-Posten* 2018-10-27.
Hanna Johansson, "Polen får högt i tak", *GT/Expressen* 2018-11-01.
Inger Landström, "Polskt måleri visar dolda själsdjup", *Borås Tidning* 2018-11-08.
Fredrik Svensk, "Uppe i det (brun)blå. Fredrik Svensk ser nationalromantiskt polskt måleri – och jämför med dagens högerextrema propaganda", *Aftonbladet* 2018-11-17.
Karsten Thurfjell, "Överraskande polskt sekel-skifte med sällsamma bilder att minnas. Karsten Thurfjell om Młoda Polska på Göteborgs konstmuseum", *Kulturnytt, P1, Sveriges Radio* 2018-11-21.
Dan Backman, "Młoda Polska – Sekelskifteskonst från Polen", *Svenska Dagbladet* 2019-02-08.

Publikationer

UTSTÄLLNINGSKATALOGER

Skiascope 9. Det universella språket Efterkrigstidens abstrakta konst/The Universal Language: Post-War Abstract Art

Redaktör: Kristoffer Arvidsson
Författare: Kristoffer Arvidsson
Språk: svenska/engelska
Grafisk form: Plaque
Mjukband, 592 sidor
Göteborgs konstmuseum, Göteborg 2018
ISBN 978-91-87968-99-0

Decennierna efter andra världskriget dominerade abstraktionen det internationella konstlivet. Abstrakt var synonymt med modern, men abstraktionen betraktades också som ett universellt språk som renodlat konstens egentliga innehåll, bestående av färg- och formrelationer. Med utgångspunkt i Göteborgs konstmuseums, Konsthallen Göteborgs, Moderna Museets och Liljevalchs konsthalls utställningshistorik under perioden 1945–1970, undersöker Kristoffer Arvidsson idéer om vad som är nationellt och internationellt, kulturspecifikt och universellt i

konsten. Vilka värden och föreställningar knöts till det abstrakta uttrycket? Varför var det så dominerande och hur kunde det så plötsligt förlora sitt tolkningsföreträde några år in på sextiotalet? *Skiascope 9* publicerades genom stöd från Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga m.fl. ändamål och Torsten Söderbergs Stiftelse.

Młoda Polska. Sekelskifteskonst från Polen/ Polish Fin de Siècle Art

Redaktör: Kristoffer Arvidsson, Eva Nygårds och Johan Sjöström
Författare: Kristoffer Arvidsson, Anna Hyltze, Agnieszka Morawińska, Eva Nygårds, Joanna Persman, Johan Sjöström och Andrzej Szczerski
Språk: svenska/engelska
Grafisk form: Joakim Bergkvist och Jussi Öhrvall
Mjukband, 228 sidor
Göteborgs konstmuseum, Göteborg 2018
ISBN 978-91-984601-1-7

Med *Młoda Polska. Sekelskifteskonst från Polen* visades, för första gången i Sverige, en utställning med flera nationalknoder från den polska kon-

Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen, katalog.

Sten A Olssons Kulturstipendium 2018, katalog.

stens guldålder kring sekelskiftet 1900 och den rörelse som kallas Młoda Polska (Det unga Polen).

Utställningskatalogen innehåller tre essäer av ledande forskare på området som både introducerar Młoda Polska för en nordisk publik och bidrar med fördjupande perspektiv. Fil.dr Agnieszka Morawińska, tidigare direktör för Nationalmuseet i Warszawa, belyser de historiska och kulturella omständigheterna för Młoda Polska i sin inledande essä, med tillbakablickar till bland annat polskt historiemåleri under 1800-talet. Fil.dr Andrzej Szczerski, lektor vid konsthistoriska institutet vid Jagellonska universitetet i Kraków, lyfter fram och diskuterar betydelsen av kontakter mellan Młoda Polska och konstscenen i andra

länder genom utlandsvistelser och studieresor. Młoda Polska framträder som en verkligt internationell rörelse. Den polsk-svenska konstkritikern Joanna Persman reflekterar över de dekadenta, romantiska och till och med satanistiska ideal som frodades i miljöerna runt Młoda Polska, inte minst hos författaren Stanisław Przybyszewski och hans anhängare, men frågar sig också vart kvinnorna tog vägen i denna berättelse. I curatorernas inledning presenteras tidigare utställningar och forskning, men här görs också belysande jämförelser med den nordiska konsten från samma period. Utöver dessa fördjupande essäer återfinns kortare presentationer som låter läsaren lära känna konstnärer och verk.

Samfinansierad av Ministry of Culture och National Heritage of the Republic of Polen som en del av programmet NIEPODLEGŁA 2017–2021, med stöd från Adam Mickiewicz-institutet, Warszawa, Polska institutet i Stockholm, Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga m.fl. ändamål, Wilhelm & Martina Lundgrens Understödsfond, Stiftelsen Långmanska kulturfonden och Kungl. Patriotiska Sällskapet.

Sten A Olssons Kulturstipendium 2018

Redaktörer: Magnus Haglund och Sara Michaëlsson
Författare: Madeleine Olsson Eriksson och Sara Michaëlsson
Språk: svenska
Grafisk form: Ola Ingvarsson
Mjukband, 176 sidor
Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur i samarbete med Göteborgs konstmuseum, Göteborg 2018
ISBN 978-91-979978-7-4

Årsboken presenterade som vanligt årets stipendiater i intervjutexter av Sara Michaëlsson och porträttfotografier av Peter Claesson.

ÖVRIGT

Göteborgs konstmuseum. Årstryck 2017

Redaktör: Kristoffer Arvidsson
Författare: Kristoffer Arvidsson et al.
Grafisk form: Jonatan Sahlin
Göteborgs konstmuseum, Göteborg 2018
Mjukband, 129 sidor
ISSN 0432-126X

Årstrycket innehöll bland annat en essä om Rembrandt av Kristoffer Arvidsson och Per Dahlström med reproduktioner av samtliga av de målningar som visades på utställningen Rembrandts Baternas trohetsed.

Bibliotek

Göteborgs konstmuseums bibliotek innehåller främst litteratur som anknyter till museets samling. Här finns konstnärsmonografier, böcker om konstteori och konsthistoria, utställningskataloger och kataloger över olika museers samlingar. Biblioteksbeståndet har till stor del byggts upp genom det katalogutbyte som Göteborgs konstmuseum har med 163 museer över stora delar av världen. Under 2018 har *Skiascope 9. Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst* skickats ut och i gengäld har 161 kataloger förvärvats genom utbytet.

Bibliotekets bestånd registreras sedan 2006 i den nationella bibliotekskatalogen LIBRIS. För närvarande finns 3 830 titlar av bibliotekets cirka

20 000 volymer registrerade där. Övriga titlar är sökbara i bibliotekets kortkatalog. Biblioteket används främst av museets personal. Forskare, och om särskilda skäl föreligger, även andra externa besökare, är välkomna att efter överenskommelse besöka biblioteket där materialet studeras på plats. Bibliotekarien besvarar även förfrågningar via telefon eller e-brev.

Göteborgs konstmuseums bibliotek samarbetar med andra museibibliotek i Göteborg i den museibiblioteksgrupp som bildades 2008. Biblioteket har även samarbete med andra konstbibliotek, främst i Göteborgsregionen, via medlemskap i konstbiblioteksföreningen ARLIS/Norden.

Museibutik

I Göteborgs konstmuseums museibutik erbjuds ett brett urval produkter som knyter an till museets verksamhet, främst ett rikt sortiment av konslitteratur med en välsorterad avdelning för arkitektur och fotografi. Förutom museets egna publikationer som utställningskataloger, boken om samlingen och skriftserien *Skiascope*, säljer butiken vykort med motiv av många av museets mest efterfrågade verk.

2018 blev ett mycket framgångsrikt år för museibutiken med en omsättning på över 3 700 000 kronor. En bidragande orsak till den starka försäljningen var de populära utställningar som visades under året: *Julia Peirone. Girls, Girls, Girls*, *Chiharu Shiota. The Distance* och

Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen. Till utställningen med Chiharu Shiota tog butiken fram ett sortiment inspirerat av Japan, vilket fick starkt gensvar från vår publik. Hasselblad Centers utställningen *Published*, om svenska fotoböcker, gjorde att museibutikens sortiment av fotoböcker hamnade i fokus.

För att ytterligare stimulera försäljningen deltog butiken med ett anpassat utbud av fotoböcker och boksigneringar i bokmässan i Foto-bok Gbg, som arrangerades i Hasselblad Centers lokaler. En rad andra event, som signeringar och bokpresentationer, bidrog till ökat intresse för museibutiken. En omfattande och framgångsrik bokrea hölls under februari och mars.

Nyförvärv till samlingen

Inköp till Göteborgs konstmuseums samling görs helt med fondmedel från privata donationer.

INKÖP

Mollie Faustman (1883–1966)

Lekande barn på stranden, olja på duk, 80,5 × 60,5 × 2 cm, GKM 2018-6
Inköpt på Uppsala Auktionskammare, 16 625 kronor
© Mollie Faustman/Bildupphovsrätt 2019
Bild 1

Greta Gerell (1898–1982)

Porträtt av sittande flicka, olja på duk, 67 × 66 cm, GKM 2018-10
Inköpt på Uppsala Auktionskammare, 22 950 kronor
© Greta Gerell/Bildupphovsrätt 2019
Bild 2

Inka Lindergård (f. 1985)

och Niclas Lindergård (f. 1984)

Family Portrait IX, 2018, fotografi, 120 × 160 cm, GKM 2018-19

4K ULTRA HD III (NASA), 2018, fotografi, 100 × 100 cm, GKM 2018-20

Inköpta genom Dorothée Nilsson Gallery, 82 121 kronor för båda verk
Bild 3–4

Kerstin Bergh (f. 1935)

O.P. IV, 2014–2018, olja på duk, 120,5 × 100,5 cm, GKM 2018-21

Svart drar, 2010–2017, olja på duk, 100,5 × 81 cm, GKM 2018-22

Inköpta genom Skövde Konstmuseum, 35 000

kronor för båda

Tala om religion, olja på duk, 90,5 × 66,5 cm, GKM 2018-23

Inköpt genom Galleri Lucifer, 12 000 kronor
© Kerstin Bergh/Bildupphovsrätt 2019
Bild 5–7

Tore Ahnoff (1917–2016)

Motljus, 1986, olja på duk, 100 × 140 cm, GKM 2018-24

Snösluttning i sol, 1987, olja på duk, 120 × 120 cm, GKM 2018-25

Gräs och grenar, 2002, olja på duk, 125 × 150 cm, GKM 2018-26

Inköpta från Elisabeth och Martin Ahnoff, 30 000 kronor för samtliga

© Tore Ahnoff/Bildupphovsrätt 2019
Bild 8–10

Carl Michael von Hausswolff (f. 1956)

Memento Mori (Never give up), 2014, plast och metal på trä, 300 × 170 × 10 cm, GKM 2018-27

Memento Mori (Be prepared), 2014, plast och metal på trä, 300 × 170 × 10 cm, GKM 2018-28

Inköpta från konstnären, 56 000 för båda
Bild 11–12

Peter Wiklund (1953–2018)

Utan titel, akryl på papper, 143,5 × 101,5 cm, GKM 2018-35

Inköpt genom Konstföreningen Konstepidemin, 20 000 kronor
Bild 13

Martha Ossowska Persson (f. 1983)

The Sound of Falling, 2018, akvarell på papper, 123 × 168 cm, GKM 2018-36

Inköpt genom Cecilia Hillström Gallery, 90 000 kronor
Bild 14

Charlotte Walentin (f. 1965)

Fold #1, 2018, tusch på draperad bomullsduk 155 × 156 cm, GKM 2018-37

Inköpt genom Elastic Gallery, 50 000 kronor
© Charlotte Walentin/BUS 2019
Bild 15

Trine Søndergaard (f. 1972)

Strude #13, 2007–2010, fotografi, 100 × 100 cm, GKM 2018-39

Strude #1A, 2007–2010, fotografi, 100 × 100 cm, GKM 2018-40

Inköpta genom Martin Asbæk, 182 000 kronor för båda

© Trine Søndergaard/Bildupphovsrätt 2019
Bild 16–17

Meira Ahmemulic (f. 1974)

Ett språk måste vinna, 2016, rörlig bild, 13:18 min GKM 2018-38

Inköpt från konstnären, 57 000 kronor
Bild 18

GÅVOR

Lina Selander (f. 1973)

Ceremonin, 2016, rörlig bild, HD-video, 16:18, GKM 2018-1

Gåva från familjen Hielte

© Lina Selander/Bildupphovsrätt 2019
Bild 19

Charlotte Gyllenhammar (f. 1963)

Bursting, 1991

Tre negativa reliefer gjutna i gips, varav en med ingjuten sko och hår, varje enskild relief har måtten: 240 × 105 × 16 cm, GKM 2018-2a–c

Gåva från Göteborgs-Posten och Peter Hjörne

© Charlotte Gyllenhammar/Bildupphovsrätt 2019
Bild 20

Tom of Finland (1920–1991)

The Leather Brotherhood, offsetlitografi på papper, 46,8 × 35,1 cm, GKM 2018-3

The Biker, offsetlitografi på papper, 51 × 34,9 cm, GKM 2018-4

Super Sauna, offsetlitografi på papper, 46,9 × 35,2 cm, GKM 2018-5

Gåva från Lars Torstensson
Bild 21–23

Karin Frostensson (f. 1946)

Cat Walk, 2008, olja på papper, 177 × 125 cm, GKM 2018-7
Gåva av Valdemar Gedin
Bild 24

Åke R Nilsson (1933–2018)

Den japanska, 2015, rörlig skulptur, trä, fiberplatta, metall, motor, 27 × 20 × 10 cm, GKM 2018-8
Gåva av Åke R Nilsson
© Åke R Nilsson/Bildupphovsrätt 2019
Bild 25

Pär Gunnar Thelander (f. 1936)

Faller en faller alla, 1973, färgetsning samt separatinfärgade fjädrar på papper, 69,2 × 63,6 cm, GKM 2018-11
Fluga III, 1973, etsning på papper, 49,3 × 63,7 cm, GKM 2018-12
Kvinna-Män-Svampar, 1973, färgetsning samt separatinfärgad plåt på papper, 49,4 × 63,4 cm, GKM 2018-13
Stående elefant, 1985, etsning och bladsilver på papper, 79 × 59 cm, GKM 2018-14
S:t Göran och bananen, 1993, färgetsning och övervalsat färgparti på papper, 24,7 × 31,2 cm, GKM 2018-15
Tiden, 1999, etsning på papper, 63 × 45 cm, GKM 2018-16

Bröllopet i Kana/Veronese (variant I), 1999, etsning och invalsnings på papper, 49 × 70 cm, GKM 2018-17
Summa summarum/Tre muser, 2012, färglitografi på papper, 43 × 65 cm, GKM 2018-18a
Summa summarum/Iris, 2012, färglitografi på papper, 43 × 65 cm, GKM 2018-18b
Summa summarum/Dröm, 2012, färglitografi på papper, 43 × 65 cm, GKM 2018-18c
Summa summarum/Poseidons budbärare, 2012, färglitografi på papper, 43 × 65 cm, GKM 2018-18d
Summa summarum/Pumpa, 2012, färglitografi på papper, 43 × 65 cm, GKM 2018-18e
Gåva av Louise Lidströmer och PG Thelander
© Pär Gunnar Thelander/Bildupphovsrätt 2019
Bild 26–37

Peter Wiklund (1953–2018)

Utan titel, akryl och krita på pannå, 70 × 56 cm, GKM 2018-29
Utan titel, akryl och krita på pannå, 76 × 61 cm, GKM 2018-30
Utan titel, akryl på pannå, 86 × 61 cm, GKM 2018-31
Utan titel, akryl på papper på duk, 34 × 101 cm, GKM 2018-32
Utan titel, akryl på duk, 34 × 100 cm, GKM 2018-33
Utan titel, akryl på papper på duk, 34 × 100 cm, GKM 2018-34
Gåva av Peter Wiklunds dödsbo
Bild 38–43

Trine Søndergaard (f. 1972)

Untitled, Reflection #6, 2014–2016, fotografi 150 × 150 cm, GKM 2018-41
Gåva av Föreningen Konstmuseets Vänner i Göteborg
© Trine Søndergaard/Bildupphovsrätt 2019
Bild 44

Emma Virke (f. 1974)

28 illustrationer till boken **Klä på Herr H**, 2016, giclée-tryck på papper, BBV 1–28/2018
Gåva av Barnboksbildens Vänner
© Emma Virke/Bildupphovsrätt 2019
Bild 45

Lena Frölander-Ulf (f. 1976)

23 illustrationer till boken **Jag, Fidel och skogen**, 2016, digitalt collage, BBV 29–51/2018
Gåva av Barnboksbildens Vänner
Bild 46

INFÖRDA TILL SAMLINGEN

Åke Winqvist (1910–1968)

Utan titel, litografi på papper, 61,00 × 43,30 cm, GKM 2018-9
Påträffades i Göteborgs Konsthalls arkiv och efter det att ingen ägare kunde hittas, erbjöds verket till Göteborgs konstmuseum och infördes till samlingen.
Bild 47

SAMMANLAGDA FÖRVÄRV

Antal förvärvade verk: 47
Antal förvärvade verk från kvinnor: 16
Antal förvärvade verk från män: 29
Antal verk förvärvade av grupp: 2
Antal konstnärer som verk förvärvades av: 21
Antal kvinnor som verk förvärvades av: 13
Antal män som verk förvärvades av: 8

Det har förvärvats:
18 målningar (8 av kvinnor, 10 av män)
16 grafiska blad (16 av män)
5 fotografier (3 av en kvinna, 2 av en kvinna och en man)
3 reliefer (3 av en kvinna)
2 rörlig bild (2 av kvinnor)
2 assemblage (2 av en man)
1 skulptur (1 av en man)
Illustrationer till 2 barnböcker (2 av kvinnor)

De förvärvade konstnärerna föddes:
1880–1889: 1 (1 kvinna)
1890–1899: 1 (1 kvinna)
1910–1919: 2 (2 män)
1920–1929: 1 (1 man)
1930–1939: 3 (1 kvinna, 2 män)
1940–1949: 1 (1 kvinna)
1950–1959: 2 (2 män)
1960–1969: 2 (2 kvinnor)
1970–1979: 3 (5 kvinnor)
1980–1989: 3 (2 kvinnor, 1 man)

Nationalitet på de förvärvade konstnärerna:
Svensk: 17 (10 kvinnor, 7 män)
Dansk: 1 (1 kvinna)
Finländsk: 3 (2 kvinnor, 1 man)

Förvärvsomständigheter
Antal gåvor: 28
Antal inköp: 18
Antal införda till samlingen: 1

01

02

05

04

05

06

07

08

09

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

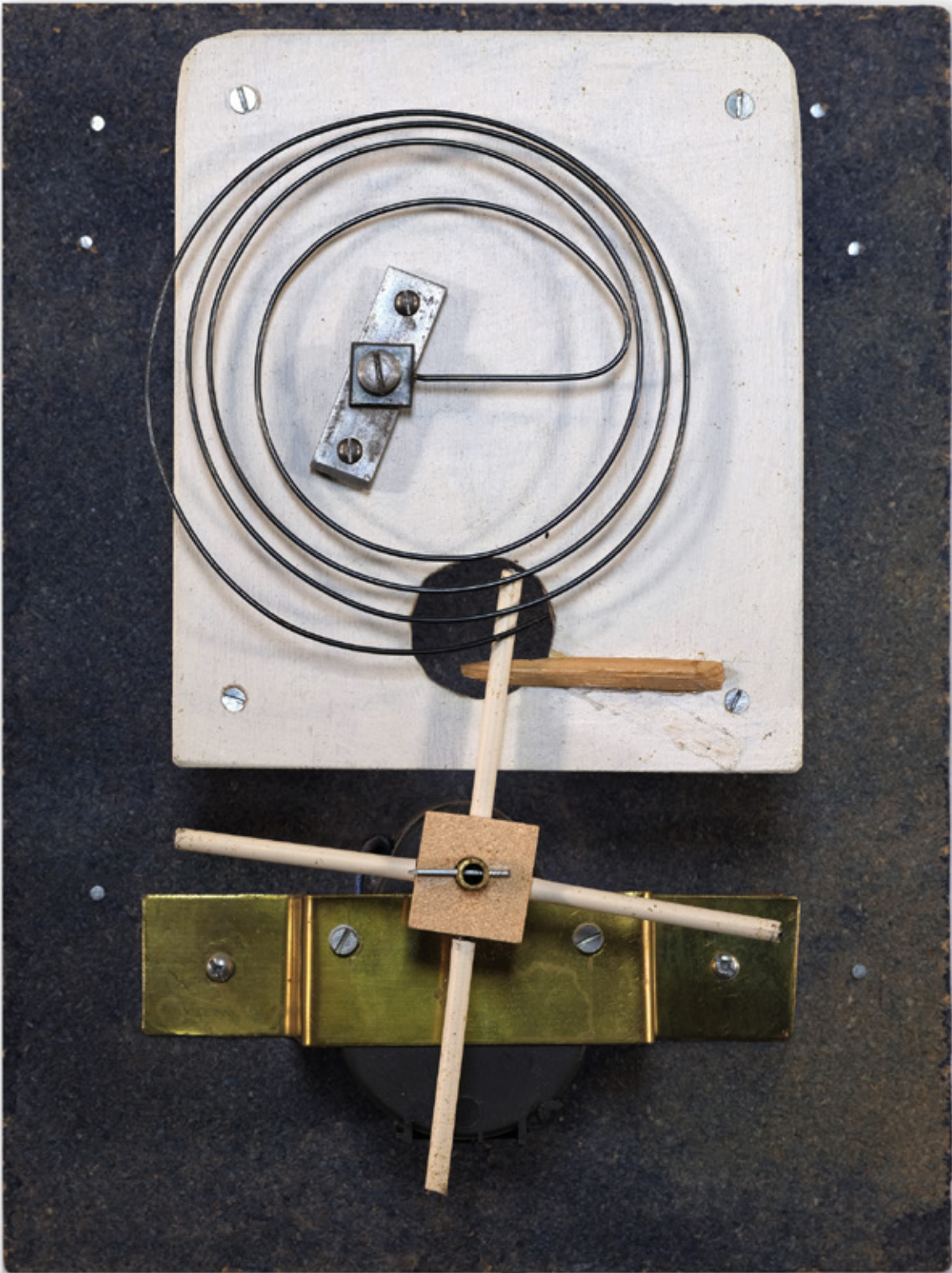
22

23

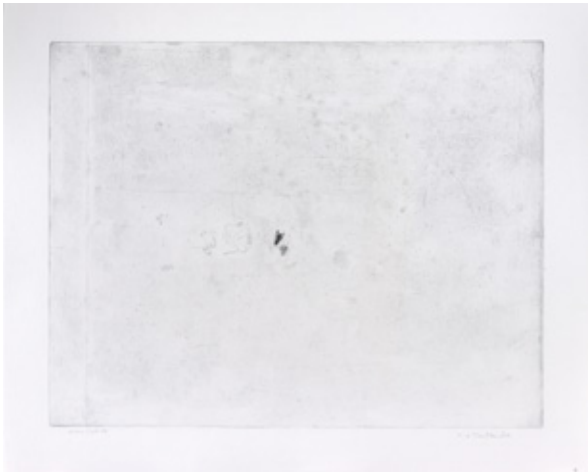
24

25

26

27

30

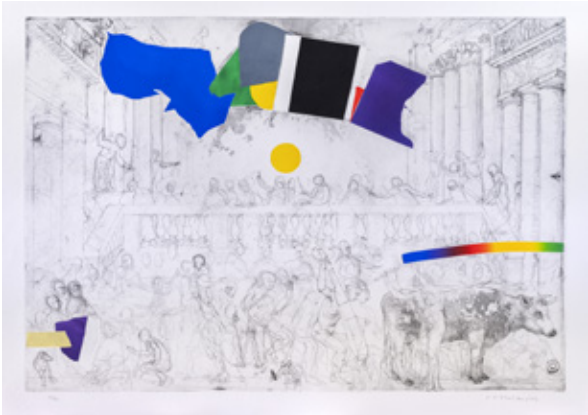
31

28

29

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

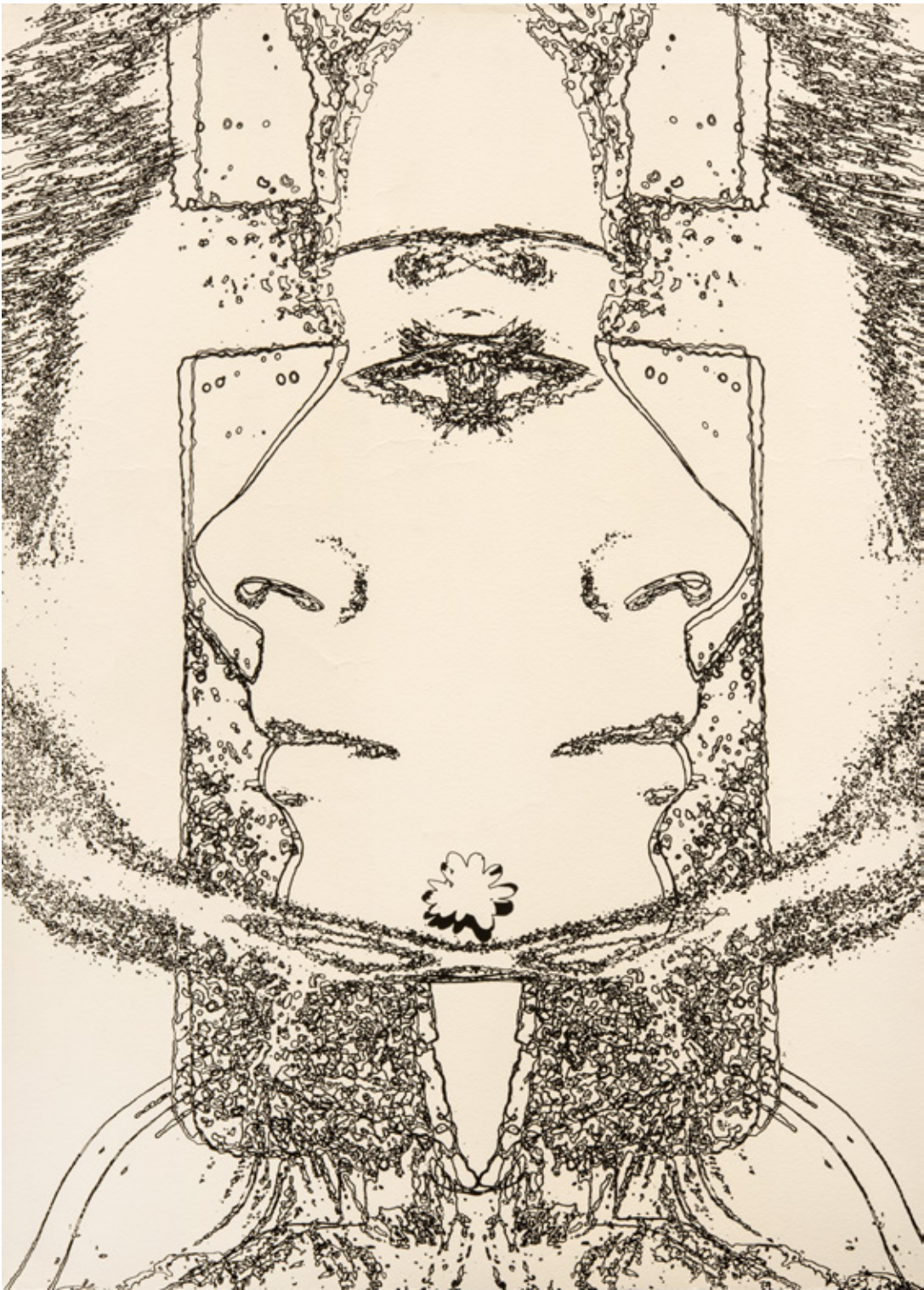
44

45

46

47

Föremåls- registrering

Föremålsregistratorn ansvarar för registrering av museets föremål i föremålsdatabasen Museum-Plus och för webbpubliceringen av poster i funktionen *Sök i samlingen*. I arbetsuppgifterna ingår övervakning och underhåll av databasen och rutiner kring denna i kontakt med det företag som levererar systemet. Museets föremålsregistrator ansvarar vidare för hantering av samlingen med konst på papper.

MUSEUMPLUS

MuseumPlus, som installerades 2010, är ett arbetsverktyg för flertalet medarbetare på Göteborgs konstmuseum, i högre eller mindre omfattning beroende på ansvarsområde.

Under året har MuseumPlus uppgraderats till det mer användarvänliga och moderna systemet MuseumPlus RIA. Det har löpande hållits utbildningar för medarbetare som använder systemet. Detta har gjorts individuellt för att möjliggöra att varje introduktion kan anpassas till respektive medarbetares arbetsuppgifter. Det har regelbun-

det hållits träffar mellan föremålsregistratorer på Göteborgs konstmuseum, Röhsska museet och Sjöfartsmuseet Akvariet för att dela med sig av erfarenheterna av det nya systemet.

Arbetet med att registrera nyförvärv och publicera poster i *Sök i samlingen* har fortsatt med särskild prioritet på verk som visas i utställningar.

eMUSEUMPLUS

Museets webbkatalog *Sök i samlingen* (eMuseumPlus) har varit tillgänglig för allmänheten sedan augusti 2012 och nya poster publiceras allteftersom. Totalt har 219 poster publicerats i *Sök i samlingen* som under året besökts av 36 911 användare. Vid årsskiftet 2018/2019 var 3 719 verk tillgängliga online. QR-koder används fortsatt till enskilda verk i samlingen och i utställningar med museets verk. QR-koderna länkar till verkens föremålsposter i *Sök i samlingen*, där mer information finns. Besökare har under året läst av QR-koder vid 4 093 tillfällen.

Statistik över antal besökare i Sök i samlingen

	<i>Antal besök</i>
Januari	3 204
Februari	3 087
Mars	3 447
April	3 270
Maj	2 811
Juni	2 619
Juli	2 574
Augusti	2 887
September	3 137
Oktober	3 350
November	3 538
December	2 987

Totalt 36 911

Statistik över antal gånger QR-koder har lästs av besökare

	<i>Antal besök</i>
Januari	322
Februari	234
Mars	320
April	361
Maj	224
Juni	281
Juli	345
Augusti	513
September	383
Oktober	471
November	337
December	302

Totalt 4 093

Foto- grafering

Museets fotograf ansvarar för dokumentation av utställningar och hängningar, fotografering av verk i samband med bildbeställningar samt skanning och bildbearbetning. Bildbeställningar inkluderar fotografering av konstverk i samband med publikationer och pressbilder till utställningar, bilder av konst efter externa förfrågningar, besiktningsbilder och utlånsdokumentation, depositionsbilder och bilder till föreläsningar.

Verk i mindre format fotograferas i fotoateljén medan större målningar fotograferas på plats i sal eller i tillfälligt upprättad fotostudio i magasin. Inför fotografering tas ramar av för att ge bästa resultat.

Fotografen matar in komprimerade bilder i databasen MuseumPlus där de automatiskt visas i anslutning till varje post. Därutöver har fotografen ansvar för museets fotoarkiv, som innehåller bilder i olika format som papperskopior, negativ, diapositiv och digitala bilder.

Under året har utrustningen i fotostudion kompletterats med en ny kamera och nya LED-lampor.

BILDUTLÅN

Mot en avgift förmedlar Göteborgs konstmuseum bilder av museets verk till olika ändamål. Bildutlånen under 2018 ligger på en högre nivå än tidigare, sammantaget lånades 130 bilder ut till utställningskataloger, böcker och tidskrifter jämfört med 103 bilder 2017. I de större bildutlånen ingick bilder och nyfotografering av verk till publikationen *En ny frihet – Sjutton konstnärer. Hundra år i Göteborg* samt utställningskatalog och produkter för utställningen *Carl Larsson and his Home. Art of the Swedish Lifestyle*. Pablo Picassos *Akrobatfamilj* har i samband med utlånet till Musée d'Orsay även fått stor medial exponering.

Konser- vering

Museets konservatorer svarar för preventiv och aktiv konservering av museets samlingar. Konservatorerna hanterar verk som hängs i basutställningar eller tillfälliga utställningar, lånas ut eller deponeras till andra institutioner. Det preventiva arbetet innefattar att skapa förutsättningar för en god miljö i utställningsrum och magasin. Det aktiva konserveringsarbetet innebär åtgärder som säkerställer konditionen på konstverk i museets samlingar.

Konservatorerna arbetar även med att tillgängliggöra information om konservering till allmänheten, studenter vid Göteborgs universitet och andra museer, till exempel genom rådgivning, ateljévisningar och föreläsningar. Museets konservatorer samverkar i nätverk för utbyte av erfarenheter, medverkar i en nationell dialog kring lagförslag på museiområdet samt deltar i utveckling av internationell museistandard inom Svenska Standard Institutet.

UTLÅN

Verk ur Göteborgs konstmuseums samlingar är ofta eftersökta av andra museer, nationellt som internationellt. I samband med låneförfrågningar

gör konservator efterforskning och riskbedömning gällande fastighet, klimat, säkerhet och arbetsrutiner inför presumtiva utbyten med andra museer. För utlånen används ändamålsenliga lådor och andra preventiva åtgärder för att förebygga skador och nedbrytning under transport. Vissa speciella transportlådor har konstruktionsritats av konservator. Kvaliteten på transportlådor har utvecklats av transport- och logistikföretaget MTAB. Göteborgs konstmuseum är validerad och godkänd av Transportstyrelsen sedan 2013 enligt förordningen (EU) nr 185/2010 samt (EG) nr 300/2008.

Under året har lådbeståndet omstrukturerats och en förbättrad policy för lådbeställning utvecklats. Protokoll för konditionsbesiktning av verk som lånas ut har upprättats. Många verk som lånats ut har behövt aktiv konservering i olika omfattning och verk på papper har ommonterats med ny syrafri passepartout. Särskilt omfattande åtgärder behövdes för målningen *Bygata, Vétheuil* av Claude Monet, som har en mycket nerbruten duk med många revor längs kanterna, vilka kantförstärktes. I samband med utlånet av Pablo Picassos *Akrobatfamilj* till Musée d'Orsay i Paris och Fondation Beyeler i

Gästande konservatorerna David Buti och Jørgen Wadum från CATS undersöker Pablo Picassos **Akrobatfamilj**.

Basel konstruerades en särskild klimatram för att säkerställa att verket inte utsätts för skadliga påfrestningar.

UTSTÄLLNINGAR

Konservator medverkar i utställningsarbetet för att säkerställa att konsten hanteras och installeras på ett säkert sätt. Detta gäller såväl inlånade verk som verk ur museets egen samling. Arbetet innebär bland annat övervakning av ljus- och klimatförhållande, medverkan vid upp- och nerpackning vid inlån samt, då behov föreligger, iordningställande av verk ur samlingen för visning. Det kan handla om aktiva konserveringsinsatser, inramning av verk på papper med mera. Under året har åtta utställningar och 257 verk tagit konservatorerna i anspråk. Till dessa har konditionsprotokoll synats eller upprättats och konditionsbesiktning utförts. Under året mottog museet sex kurirer i samband med inlån till utställningar. Flera verk inlånade till utställningar har krävt aktiva konserveringsinsatser, exempelvis behövde verk av Jone Kvie rengöring och

retuschering. I samband med att utställningen *Rembrandts Batavernas trohetsed* avslutades följde konservator med verket för återinstallation på Nationalmuseum. Utställningen *Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst* tog mycket konserveringstid i anspråk då ett sextiototal verk ur samlingarna visades. Många av verken hade skador efter att ha varit deponerade.

DOKUMENTATION

Under året har en fortsatt uppbyggnad av dokumentationen kring konservering skett i föremålsdatabasen. Dokumentationen är ett led i arbetet för att strukturera bevarandearbetet men syftar även till att tillgängliggöra korrekt teknisk information om museets verk på nätet. Museets konservatorer arbetar kontinuerligt med att registrera kondition och åtgärdsbehov för verk i samlingen.

Under 2018 har implementeringen av konserveringsfunktioner i nya databasen Museum Plus RIA stått i fokus. Ambitionen är bland annat att arbeta fram en fungerande integrering av skadekartering för utlånsprotokoll. För detta ändamål har en provperiod av programvaran Artichack genomförts under sex månader, men även en egen utformning av skadekartering har testats. Det löpande arbetet med dokumentation av aktiva konserveringsinsatser har resulterat i närmare 200 nya konserveringsposter med struktur- och konditionsbeskrivning. För 145 verk har åtgärdsförslag upprättats med prioriteringsordning för åtgärd. 185 poster med beskrivning av konserveringsåtgärd och använda konserveringsmaterial har upprättats.

PREVENTIV OCH AKTIV KONSERVERING

Preventiva åtgärder som exempelvis rengöring och ny montering av baksidesskydd och syrafria passepartouter hör till konservatorernas vanligaste arbete med museets konstverk. Nya syrabeständiga arkivboxar har köpts in för delar av

samlingen med teckningar och grafik för att under kommande år få en bättre bevarandestandard. Över hundra verk fick nya syrafria passepartouter monterade och fuktisolerande baksidesskydd. Betoning har lagts på att skapa täta monteringar för ett skyddande mikroklimat till känsliga verk.

Under året har 185 konstverk genomgått aktiva konserveringsåtgärder varav vissa varit mer genomgripande. Större åtgärder har till exempel utförts på Jean Tinguelys skulptur *Ratatouille*, som återfick sin rörliga funktion och installerades på våning sex. Målningen *Två kvinnor* av Jean Metzinger genomgick en större konsolidering av flagande färgskikt för att åter kunna exponeras, även den på våning sex. Agostino Carraccis teckning *Klippor med lövträd* var mycket bleknad och missfärgad av det syrahaltiga pappret. Den har konserverats genom att med gel laka ur ovan nämnda syror. En djupgående dokumentation har möjliggjorts med hjälp av UV-ljusundersökning, vilken tydliggjorde tidigare fragmentariska linjer.

Klimat

I begreppet preventiv konservering ingår uppgiften att skapa det klimat som möjliggör tillgänglighet till museets samlingar nu och i framtiden. I detta syfte övervakas temperatur, luftfuktighet, luftkvalitet och ljus dygnet runt. Det gäller klimatet i utställningsrum för tillfälliga utställningar, som måste uppfylla långivares och Kammarkollegiets krav, men även basutställningar och magasin. Samtliga klimatvärden registreras och lagras i en databas. Klimatmätare och ljusmätare avläses kontinuerligt och skickas till ackrediterat klimatlaboratorium för kalibrering och underhåll.

Salarna för tillfälliga utställningar uppfyller kraven på ett stabilt klimat. Klimatet i övriga utställningssalar och magasin är däremot inte tillfredställande för museets uppdrag. Konservator arbetar kontinuerligt tillsammans med andra sakkunniga hos fastighetsförvaltaren Higab, energieffektiviseringsföretaget KTC och analys- och teknikkonsultföretaget WSP för att utveckla och förbättra kli-

matsstyrning och energieffektivisering men större investeringar och fortsatt arbete behövs för att museets klimatanläggning skall fungera fullvärdigt i hela byggnaden. Det finns exempelvis behov av isolering av tegelväggarna i salar som är placerade i hörnlägen i den äldre fastigheten. Driftsstörningar har krävt ökad manuell bevakning och hantering för att säkerställa ett stabilt inomhusklimat. En kartläggning av behovet av lokal avfuktning har genomförts med hjälp av konservator med kollegor under hösten. Kartläggningen syftar till att söka minska behovet av manuella insatser.

Magasin

Göteborgs konstmuseum lider fortsatt brist på ändamålsenliga magasin. För närvarande hyrs externa magasin av vedertagna företag i branschen. Det innebär att samlingen är mindre tillgänglig för såväl museets personal som externa forskare och curatorer. Externt placerade magasin innebär även större kostnader för hyra, transporter och hantering förutom en ökad belastning på föremålen.

Bristen på plats för magasinering av konstverk med behov av full klimatisering har under åren blivit särskilt påtaglig då bland annat många konstverk återtagits från deposition eller långtidsutlån i samband med till exempel renoveringar. Vidare utökas volymen varje år i samband med förvärv till samlingarna. Akuta åtgärder för att lösa detta har tillfälligt möjliggjorts genom att nya ytor hos extern aktör hyrs samt genom omorganisering i egna magasin. Ytterligare utökade ytor för magasinering externt har iordningställts under 2018. De transportlådor som museet använder vid inlån och utlån skall enligt kontrakt förvaras klimatiserat; detta har under året ordnats med hjälp av externa parter. Ett kompaktarkiv för samlingen med barnboksillustrationer har under året installerats i museet.

Prioriterat under året var åtgärder för skadedjursprevention i magasinerna. Det har handlat om byggnation och beställning av förvaringsmoduler på hjul samt utrymning av golvställda

konstverk till nya ytor i externa magasin för att förbättra hygienen för konstverk och minska risker för skadedjursangrepp. För skadedjurskontroll samarbetar museet numera med Anticimex som har etablerat kontrollstationer i museets magasin. Nytt för året är även att samma kontaktperson från Anticimex sköter kontrollen av Göteborgs Stads samtliga museer.

Arbetet med att förbättra kontrollen av konstverkens placeringar har fortsatt. För framtida säkring av inventarietkontroll eftersträvas tillgång till museets databas MuseumPlus i magasin. Under året har en full inventering utförts i huvudbyggnadens magasin, förutom av ordinarie stickprovskontroll.

NYFÖRVÄRV

Museets nyförvärvade konstverk besiktigas av konservator och uppgifter om material, teknik, mått, komponenter, installationsanvisningar, påskrift och signaturer registreras i databasen. Stor vikt läggs vid den förebyggande konserveringen. Konstverken stabiliseras och får lämpliga skydd och förvaringsaskar. Vid förvärv av konst på papper har undermåliga montage bytts ut mot syrafria material. Enstaka verk har haft större behov av konserveringsåtgärder vid införlivande i samlingen, till exempel verket *Bursting*, tre massiva gipsreliefer av Charlotte Gyllenhammar. *Bursting* skadades då det var utställt i offentlig miljö. Stenkonserverator anlitas för att gemensamt med museets konservator ta fram åtgärdsplan. Mollie Faustmans *Lekande barn på stranden* var vid förvärv svårt plandefekt och uppvisade ett flertal hål. Verket genomgick därför en omfattande konservering.

SAMARBETEN

Ett samarbete med Van Gogh Museum och Dallas Museum har inletts med fokus på material, teknik och bevarandeproblematik gällande konstnären

Vincent van Goghs serie olivskogar. Forskningsarbetet kommer att fördjupas under 2019 med hjälp av Riksantikvarieämbetet, där museets konservator blir gästkollega under en period.

CATS (Centre for Art Technological Studies and Conservation) i Danmark och papperskonservator vid Göteborgs konstmuseum har under året samarbetat kring fördjupad dokumentation och analys av Pablo Picassos *Akrobatfamilj* genom undersökningsteknikerna XRF, FTIR och UV-vis-NIR-reflektansspektroskopi. Verkets underlag av kartong visade sig ha hög ligninhalt och surhetsgrad, vilket har påskyndat nerbrytningsprocessen. Färgskikten är både vatten- och oljebaserade. Pasteller eller andra material i pulverform kan uteslutas. Ytterligare forskning kommer att genomföras för att förstå hur de blå ultramarinpigmenten blekts. I samband med undersökningarna upptäcktes en tidigare okänd mycket svag skiss på baksidan av målningen, där konstnären troligen skissat en version av en del av motivet.

Nätverket för anställda som arbetar med samlingar vid Kulturförvaltningens museer kommer under 2019 att omvandlas för att spegla den omorganisation som Kulturförvaltningen genomfört under året. Röhsska museet och Stenkonservering Väst har fått en specialvisning av konservator för att presentera hur konserveringsateljéer utrustats för att säkerställa samlingarnas kondition och arbetsmiljökrav. Magasinssamordnare har tillsammans med konservatorer samarbetat kring framtida behov av sektorsgemensamma magasin. Riksantikvarieämbetet genomförde ett nationellt möte gällande konditionsbesiktning i vilket konservatorer deltog. När Kulturutskottet besökte museet gjordes en presentation av konservator.

Konservator har i samverkan med den norska forskaren Mille Stein undersökt Edvard Munchs måleri och tagit fram arkivmaterial, vilket resulterat i rapporten *Göteborgs konstmuseum. Registrering av fire Munchmalerier* (2018). Dessa forskningsrön har även delgetts konservator

vid Nasjonalgalleriet i Oslo, vilken genomför en mastersuppsats som fördjupar sig i Munchs måleriteknik.

Konservator har under det gångna året haft utbyte av forskningsrelaterad information med konservatorsfirman Simon Gillespie Studio i London angående Anthonis van Dycks *Präst i korkåpa*. Målningen har sannolikt anknytning till det privatägda verket *Två munkar* av samma konstnär. De dendrokronologiska studier som forskaren och konservatorn Simon Gillespie utfört visar att målningarna en gång utgjort del av samma träpannå.

Fyra teckningar av konstnären Carl Larsson från Stadsteatern föranledde ett samarbete för att fördjupa förståelsen av konstnärens teknik. I samarbetet ingick konserveringsinsatser som avlägsnande av syrahaltig kartong, reduktion med gel av syror i pappret samt ny beständigare montering.

HANDLEDNING

Papperskonservator har under året handlett tre studenter, varav en från konservatorsutbildningen vid Institutionen för Kulturvård vid Göteborgs universitet (Victoria Skalleberg). För denna student innefattade praktikperioden ett år med

aktiv och preventiv konservering av flera verk ur samlingen konst på papper, bland annat Fernand Légers *Kubistisk komposition* (GKM 1257) från 1918. Skalleberg har dessutom rekonstruerat en digital version av originalfärger i verket. Hon deltog även i installationen av konstnären Chiharu Shiotas utställning. Niki Adamidou var student med Erasmus+ program från Artistic Studies School Department of Conservation of Antiquities and Art Works, University of Athens. Hon har gjort en praktikperiod under sex månader, innefattande aktiv och preventiv konservering inom papperskonservering och målerikonservering. Även Adamidou deltog i installeringen av Shiotas utställning. Carlotta Frangis praktikperiod var tre månader och resulterade bland annat i att Rembrandts grafiksamling har organiserats på ett mera tillgängligt sätt.

UTRUSTNING

Inköp av utrustning under året inkluderar specialkonstruerade konsttransportvagnar och ett USB-mikroskop (IR och UV) för materialteknisk analys. Vidare har en specialdammsugare och en magnetblandare köpts in till papperskonserveringen. Ett nytt kökspentry installerades i målerikonserveringen.

Utlån

Varje år lånar Göteborgs konstmuseum ut verk ur samlingen till museer i Sverige och runt om i världen. Ett omfattande kontaktnät med andra museer, både nationellt och internationellt, ger museet möjlighet att sprida kunskapen om Göteborgs konstmuseums samling till en större publik och samtidigt locka konstintresserade till Göteborg. Samarbetet med andra museer är viktigt då ett ömsesidigt förtroende gör det möjligt för Göteborgs konstmuseum att i sin tur få låna in betydelsefulla verk till angelägna utställningar.

Beslut om utlån tas med hänsyn till verkets kondition och att säkerhets- och klimatkrav kan uppfyllas hos låntagande museum. Då utlånen kräver arbetsinsatser från tekniker, konservator, fotograf och intendent måste även arbetsbelastning i förhållande till övrig verksamhet beaktas inför varje ny förfrågan.

Under 2018 lånades totalt 81 verk ut till 21 institutioner. Jämfört med tidigare år är både antalet svenska och internationella låntagare detsamma. Totalt antal verk har nästan dubblats jämfört med 2017 (44), vilket främst beror på några större utlån av bland annat Carl Larsson, men även det faktum att det lånades ut ovanligt få verk under 2017.

Ett av de mest betydande projekten under 2018 var utlånet av Pablo Picassos *Akrobatfamilj* till utställningen *Picasso. Bleue et Rose*. Göteborgs konstmuseum har under åren gett avslag på många utlånsförfrågningar gällande detta verk med anledning av dess känsliga kondition. I samband med en utställningsförfrågan från Musée d'Orsay i Paris och Fondation Beyeler i

Basel togs beslut om att göra en grundlig konditionsbedömning och undersökning av verkets material och teknik, vilket så småningom resulterade i ett mer omfattande konserveringsprojekt. I bifallande om utlån togs naturligtvis stor hänsyn till verkets kondition men även till kontexten där utställningsprojektet hör till ett av de större som gjorts runt Picassos blå och rosa period. Genom utlånet har Göteborgs konstmuseum inte bara fått större kunskap kring konserveringsarbetet av verket utan även fördjupad information kring den konsthistoriska bakgrunden.

Antal utlånade föremål

81 (2018)	44 (2017)
-----------	-----------

Låntagare (antal utställningar inom följande geografiska spridning)

	(2018)	(2017)
Göteborg/Västsverige	2	3
Stockholm	5	3
Övriga Sverige	4	3
Utländ	10	10
Totalt	21	18

LÅNTAGARE

Göteborg och Västsverige

Under 2018 låg antalet låntagande institutioner i Västsverige på ungefär samma nivåer som föregående år. Totalt lånades 18 verk ut till 2 utställ-

ningar. En större del av de utlånade verken ingick i en utställning med Gunilla Bergströms bilder på Nordiska Akvarellmuseet. Liksom Mjellby konstmuseum är Nordiska Akvarellmuseet en återkommande låntagare.

Mjellby Konstmuseum, Halmstad: År 1918

Nordiska Akvarellmuseet, Skärhamn: *Jag ska banne mej rita själen! Gunilla Bergström*

Stockholm

Låntagande institutioner i Stockholm ökade något under 2018. Totalt lånades 8 verk ut till 5 utställningar. Bland utlånen märks den medialt och publikt uppmärksammade utställningen *Sigrid Hjertén – En mästertlig kolorist* på Prins Eugens Waldemarsudde.

Prins Eugens Waldemarsudde: *Sigrid Hjertén – En mästertlig kolorist*

Sven-Harrys konstmuseum: *Peter Dahls världar*

Nationalmuseum: *John Singer Sargent*

Forum för levande historia: *Lenke Rothman – Att hopfoga den sönderfallande världen*

Södertälje konsthall: *Tiden är som en vind – Karin Frostenson 1960–2018*

Övriga Sverige

Utlånen till institutioner i övriga Sverige ligger på en något högre nivå än tidigare år. 11 verk lånades ut till 4 utställningar. Ett av utlånen ingick i utställningen *Julia Peirone. Girls, Girls, Girls* som turnerade vidare till Kalmar konstmuseum efter att ha producerats och visats på Göteborgs konstmuseum.

Sörmlands Museum: *Lenke Rothman – Att hopfoga den sönderfallande världen*

Malmö Konsthall: *Maria Lindberg*

Rackstadsmuseet: *Björn Ahlgrensson – Skymningsglöd och färgpoesi*

Kalmar konstmuseum: *Julia Peirone. Girls, Girls, Girls*

Utländ

Antal utlån av verk till utländska institutioner mer än dubblerades från 17 verk föregående år till 44 verk under 2018, mycket på grund av ett större utlån av Carl Larssons teckningar, grafik och måleri till Japan samt verk av norska Matisse-elever till Lillehammers konstmuseum. Sammantaget ligger antalet utländska låntagare på samma nivå som föregående år. Många av de internationella lånen ingår i utställningsturnéer som exempelvis *Harald Sohlberg* och *Picasso. Bleue et Rose*.

The Speed Art Museum, Louisville, Kentucky: *Women Artists in Paris, 1850–1900*

Blaafarveværket, Vikersund: *Porselen och keramik i kunsten*

The Clark Art Institute, Massachusetts: *Women Artists in Paris, 1850–1900*

Åbo konstmuseum: *Dick Bengtsson*

Lillehammer konstmuseum: *Pariserne, Henrik Sørensen, Jean Heiberg, Axel Revold och Per Krohg*

Musée de Flandre, Cassel: *Between Rubens and Van Dyck. Gaspar de Crayer, a Court Painter*

Seiji Togo Memorial Sompō Japan Nipponkoa Museum of Art, Tokyo: *Carl Larsson and his Home. Art of the Swedish Lifestyle*

Nasjonalmuseet, Oslo: *Harald Sohlberg*

Albertina, Wien: *Claude Monet. Impression and Emotion*

Musée d'Orsay, Paris: *Picasso. Bleue et Rose*

Depositioner

Sedan drygt ett sekel driver Göteborgs konstmuseum en depositionsverksamhet i främst kommunala lokaler. Konsten finns deponerad på ett åttiototal olika platser och antalet verk uppgår idag till cirka 700. De verk som deponeras i externa lokaler är sådana som normalt inte visas i museets publika samlingar men som i och med depositionsverksamheten möter en annan publik. Göteborgs konstmuseum hyr sedan år 2000 även ut konst till ett fåtal företag, för närvarande fyra. Detta görs enligt en årlig tariff om 2 500 kronor

per originalverk samt 500 kronor per grafiskt blad.

Under 2018 hanterades cirka 70 verk i depositionsverksamheten med insatser från föremålsregistrator, tekniker, konservatorer och fotograf. Totalt fanns 617 verk från Göteborgs konstmuseum deponerade.

Utifrån konservatoriska aspekter har museet beslutat att verk på papper inte längre kommer att deponeras. Arbetet med att samla in deponerade verk på papper samt byta ut dessa med andra verk, sker löpande.

Teknik

Teknikerfunktionens verksamhetsområde kan delas upp i fortlöpande samlingsförvaltning å ena sidan och tillfälliga utställningsprojekt å andra sidan. I nära samarbete med andra funktioner vid museet hänger teknikerna både fasta och tillfälliga utställningar.

Uppgifter som rör samlingen är till exempel intern och extern konsthantvering, tillverkning av transportramar, packning och transport av konstverk inför in- och utlån, och databasarbete.

Arbetet med utställningar innefattar många gånger större tekniska installationer och tillfälliga ombyggnationer, ommålning, ljussättning, AV-teknik, montering av texter, materialinköp med mera. I vissa fall inbegriper utställningsarbetet formgivning av utställningsrummet, framtagning av skalens modeller, konstruktionsritningar och prototyper.

Utöver det stöttar funktionen praktiskt kring vissa fastighetsrelaterade uppgifter, event och skyltning. En stor del av arbetet är att tillhandahålla en fungerande infrastruktur och ett kvalificerat tekniskt stöd.

fälliga ytor har skapats för att underlätta planering och installation. Utsug i snickeriet förbättrades och maskinparken uppdaterades.

UTSTÄLLNINGAR

Under året har teknikfunktionen deltagit i arbetet kring nertagning av tidigare utställningar och installation av fem nya utställningar. De utställningar som krävde mest utställningstekniskt arbete var *Chiharu Shiota. The Distance* med dess storskaliga installationer, *Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst* med en stor mängd verk ur samlingen och *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen*, som var en inlånsutställning med många stora verk. Arbetet med *Chiharu Shiota. The Distance* var särskilt givande med nya utmaningar som krävde kreativa lösningar. Projektet innebar ett spännande samarbete med konstnärens produktionsteam och studenter från Högskolan för design och konsthantverk i Göteborg.

FÖRÄNDRINGAR

Under året har arbetet fortgått med att utveckla lokaler, planering och arbetsmetoder för att effektivisera och kvalitetssäkra verksamheten. Nya modellskal för etagerorna och Stenahallen byggdes och digitala ritningar över museets till-

SAMLINGEN

Omfattande omhängningar har under året framför allt gjorts på våning fem och sex i samband med nedtagningen av utställningen *Rembrandts Batavernas trohetsed*. Väggarna i salarna 8 och 23 har fått nya kulörer som lyfter fram verken och

Konservator Victoria Skalleberg under installation av **Chiharu Shiota. The Distance**, Etagera.

bidrar till den rumsliga upplevelsen. Under året har arbetet med att byta typsnitt i de fasta utställningarna fortsatt.

För att underlätta arbetet med samlingen har mindre arbetsstationer upprättats i nedre magasin. Utvecklingsarbetet för bättre ordning, effektivitet och utnyttjande av befintliga utrymmen har

fortsatt under året. Pallställ har monterats i yttre magasin och ytterligare skåp har installerats. Nya transportvagnar köptes in för avställning av konst i magasin för att underlätta städning. Träpallar har bytts ut mot plastpallar och wellpappskivor som används som skydd mellan ramade verk har bytts ut mot plastmaterial för bättre magasinsklimat.

Fastighet

Göteborgs konstmuseum uppfördes mellan 1921 och 1923 och har byggts till i två omgångar 1968 och 1996. Verksamheten ställer stora krav på byggnaden vad gäller bland annat säkerhet, klimat och tillgänglighet. Övervakning måste kontinuerligt göras för att säkerställa att byggnaden uppfyller de krav som ställs. Byggnadens skick bevakas i dialog med fastighetsförvaltaren Higab.

Den nuvarande byggnaden innebär stora utmaningar som helt kan lösas endast med en om- och tillbyggnad av museet, inkluderande moderniserad entré, större utställningsytor, förbättrat klimat och ökad säkerhet, förbättrat auditorium och pedagogisk verkstad, större magasin i anslutning till huset, transporthiss, transportintag, moderniserade verkstäder, utökade kontor med mera. I väntan på en långsiktig lösning arbetar museet för att utifrån rådande förutsättningar så långt det är möjligt uppfylla verksamhetens krav.

MAGASIN

Göteborgs konstmuseum lider fortsatt brist på magasin för samlingen. Magasinen i huvudbyggnaden är mycket små och undermåliga, likaså transportvägarna till och från magasinen. Det saknas godkänt transportintag och transporthissar, och det saknas mottagningsrum/karantän såväl som packrum. För närvarande hyrs tillfälliga magasinssytor på annan ort som förvaltas av extern leverantör. Lokalerna är inte inredda med förvaringsmoduler för magasinering, vilket gör

konsten otillgänglig. Detta innebär att samlingen blir svår att nå för museets egen personal såväl som externa forskare och curatorer. De externt placerade magasinerna innebär även stora kostnader för hyra, transporter och hantering förutom den belastning på föremålen som transporter innebär.

Under senare tid har magasinerna blivit alltmer överbelastade och svåråtkomliga. För att lösa det akuta problemet med platsbrist har magasinssytan externt utökats med 250 kvadratmeter under 2018. Dessa magasin är tillfälliga i väntan på att situationen med magasinerna löses. Under 2019 planeras en förstudie för fjärrmagasin till hela museisektorn i kulturförvaltningen i Göteborgs Stad, där Göteborgs konstmuseum ingår. Trots planerade fjärrmagasin kommer problematiken i huvudbyggnaden att kvarstå. Gemensamma externa magasin i museisektorn löser inte Göteborgs konstmuseums särskilda behov av magasinssytor i anslutning till museibyggnaden. Behoven finns beskrivna i *Underlag förstudie* (2013) inför en planerad om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum, vilket mynnade ut i Higabs *Om och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum: Förstudie lägesrapport* (2015).

MILJÖARBETE

Göteborgs konstmuseums miljöarbete följer en handlingsplan som uppdateras årligen. Till åtgärderna hör återanvändning av transportlådor, liksom fortsatt utfasning av glödlampor till förmån för energisparande LED-armatur.

Säkerhet

Säkerhetsarbetet är en förutsättning för den verksamhet som bedrivs vid Göteborgs konstmuseum. För bevarande av samlingen, men även för att kunna göra utställningar med inlån av konstverk, krävs att de krav som ställs av samarbetspartner, internationellt arbetande institutioner och försäkringsbolag uppfylls. Enhetschefen för kommunikation, teknik och säkerhet har ett övergripande ansvar för arbetet. Vidare har fastighets- och säkerhetssamordnare ett operativt uppdrag kring säkerhetsfrågor. Fastighets- och säkerhetssamordnare ansvarar även för uthyrning av lokaler i samband med event samt för AV-teknik. Museets tekniker är delaktiga i utveckling av lokalernas användbarhet och säkerhet.

Säkerhetsfrågor har behandlats i den operativa säkerhetsgruppen och detta möte har regelbun-

det kompletterats med stormöten där aktuella ämnen tas upp med hela bevakningspersonalen.

KLIMAT

Klimat är en viktig del av museets säkerhetsarbete. För att garantera att museets samling, såväl som till utställningar inlånade verk, inte utsätts för onödiga risker eller påverkan övervakas museets klimat enligt gällande krav. Konservator arbetar kontinuerligt tillsammans med andra sakkunniga hos fastighetsförvaltaren Higab, energieffektiviseringsföretaget KTC och analys- och teknikkonsultföretaget WSP för att utveckla och förbättra klimatsstyrning och energieffektivisering. (Se rubriken "Konservering")

Vän-föreningar

KONSTMUSEETS VÄNNER

Föreningen Konstmuseets Vänner i Göteborg bildades 1942 och stöder Göteborgs konstmuseum genom inköp av konstverk till samlingen efter förslag från museet. Ordförande är Torbjörn Molander och sekreterare är Anna Wallin Hallgren som är deltidsanställd för föreningens kansli. Museichefen är adjungerad ledamot i vänföreningens styrelse.

Vänföreningens volontärarbetare har under 2018 utfört ett ovärderligt arbete vid förhandsvisningar, kursstarter, kursavslutningar och medlemsträffar och vid vänföreningens julavslutning.

Medarbetare vid Göteborgs konstmuseum föreläser för vänföreningens medlemmar i en konstkurs som hålls varje termin. Under våren genomfördes konstkursen på måndagar och tisdagar i konstmuseets hörsal. Vårens kurs hade tema "Samtid och samling" och för höstens kurs var temat "Konst, myt och nationalism".

Liksom tidigare år har Konstmuseets Vänner under året arrangerat ett flertal förhandsvisningar, vänträffar samt kortare och längre resor både inom landet och i Europa. Två vänträffar med tidigare museichef docent Björn Fred-

lund anordnades, liksom besök vid Göteborgs Auktionsverk under vår och höst och visning av Konservatorsateljén på Konstmuseet. Konstmuseets tillförordnade museichef Anna Hyltze höll ett föredrag för vänföreningen om det kommande utställningsåret 2019. Föreningens medlemmar bjöds på förhandsvisningar av *Jone Kvie*, *Metamorfos*, *Chiharu Shiota*, *The Distance* och *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen* samt en visning av utställningen *Det universella språket. Efterkrigstidens abstrakta konst*. Dagsresor anordnades såsom Gatukunst i Göteborg, Konstresa till Danmark, Arken och Louisiana, Konstresa till Ven, Konstresa till Borås, Arkitekturrunda i Göteborg, den goda staden, Konstresa till Laholm, Malmö och Arken samt Konstresa till Stockholm. De längre resorna gick till Florens, England, Helsingfors och Palma.

BARNBOKSBILDENS VÄNNER

Barnboksbildens Vänner (BBV) är en ideell vänförening till Göteborgs konstmuseum som arbetar för att öka kunskapen om barnboksillustrationer samt stimulera intresset för dessa.

Under tjugonio år har föreningen donerat originalillustrationer till museet och den unika samlingen omfattar i dag nära 3 000 barnboks-bilder av ett åttiototal nordiska konstnärer. I första hand förvärvas hela sviter av bilder till en barn-bok. Alla förvärv föregås av ett godkännande från museets sida. Föreningen har 250 medlem-mar. Ordförande är Margaretha Dahlström och museets intendent för samlingar ingår i styrelsen.

BBV har under året haft flera möten och akti-viteter. I samband med årsmötet den 15 mars på Göteborgs konstmuseum höll Olof Widhe, docent i litteraturvetenskap, en föreläsning med rubriken ”Bilderna av barns lek i den svenska barn-boksutgivning”. Övriga tre medlemsmöten hölls på Gamla hovrätten, som numera tillhör Göteborgs universitet. På vårmötet den 24 maj talade författaren och illustratören Sara Lundberg om sin bok *Fågeln i mig flyger vart den vill*, som handlar om konstnären Berta Hansson. Höstmö-tet ägde rum den 17 oktober, då illustratören, för-fattaren och formgivaren Emma Virke berättade om hur hon arbetat med böckerna *Klä på Herr H*, *En sur citron* och *Toto*-böckerna. På adventsmötet

föreläste illustratören Kristin Lidström om sitt arbete med boken *Kattvinden* och omslagen till böckerna om kvinnliga Nobelpristagare.

BBV deltog i Bok & Biblioteksmässan med egen monter för att informera om föreningen och värva nya medlemmar.

Vandringsutställningen *Hemma i bilderboken*, som består av bilder som BBV donerat till Göte-borgs konstmuseum, har färdigställts under året och turnerade under hösten på stadsdelsbiblio-tek i Göteborg. Museet har bidragit med fotogra-fering av alla verk som ingår i utställningen.

Under året har 15 illustrationer ur boken *Ramsor och tramsor om Bill och Bolla* av Gunilla Bergström lånats ut till Nordiska Akvarellmuseet. De visades i utställningen *Jag ska banne mej rita själen! Gunilla Bergström* som ägde rum från den 11 februari till den 15 april. Föreningen har under året donerat bilderna till Lena Frölander-Ulfs illustrationer till boken *Jag, Fidel och skogen*. Ori-ginalen överlämnades av konstnären till muse-ets enhetschef Lina Malm på Bok & Biblioteks-mässan. BBV har även förvärvat och donerat bilderna till *Klä på Herr H* av Emma Virke.

Resor

En gemensam personalresa till Stock-holm med studiebesök och special-visningar på Nationalmuseum och Moderna Museet genomfördes den 12–13 november.

**Forskningsledare
Kristoffer Arvidsson**

Deltagande i Museernas vårmöte, Sveriges museer, Malmö 17–18 april.

Deltagande i möte kring samlingar, proveniens och restitution på Moderna Museet samt deltagande i *Stulen konst och restitutionspolitik*, Goetheinstitutet, internationell kon-ferens anordnad av Moderna Museet och Goetheinstitutet. Stockholm 20–21 september.

Presskonferens, Nationalmuseet i Warszawa, i samband med utställ-ningen *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen*, utställningsbesök, med-verkan i polsk tv och radio, Warszawa 26–27 september.

Målerikonserverator Malin Borin

Kurirresa till Nationalmuseum, Stockholm 4–5 september.

Kurirresa till Albertina Museum, Wien 11–14 september.

Forskningsmöte vid Van Gogh Museum, Amsterdam 12–14 november.

Deltagande i *Dokumentationskonfe-rens*, Nationalmuseum, Stockholm 6–7 december.

Intendent samling Per Dahlström

Deltagande i Museernas vårmöte, Sveriges museer, Malmö 17–18 april.

Kurirresa till Cassel, Frankrike 17–20 juni.

Utställningsbesök och möte på Thielska galleriet inför arbetet med utställningen *Art nouveau och Sverige*, Stockholm 21 september.

Besök på Ordrupgaard inför kommande utställning samt besök på Odilon Redon-utställning på Glyptoteket, Köpenhamn 30 november.

Tf. museichef Anna Hyltze

Medverkan i Sveriges museers ”musei-podd” med anledning av nomine-ringen till Årets museum 2018, tillsam-mans med Maja Heuer, The Glass Factory i Boda och Patrik Amsellem, Skissernas museum i Lund. Samtalsle-

dare Mats Persson, generalsekreterare Sveriges Museer. Inspelning på Tekni-kens och Sjöfartens hus, Malmö 21 mars.

Deltagande i Museernas vårmöte, mottagande av priset för Årets museum 2018, Sveriges museer, Malmö 17–19 april.

Medverkan i Almedalsveckan och Sveriges museers programpunkt ”Museernas utmaningar och möjligheter” tillsammans med Mattias Berg, kulturjournalist, Maria Jansén, Statens historiska museer och ordförande Sveriges museer, Anna Lihammer, handläggare Riks-antikvarieämbetet och samtalsledare Britta Söderqvist, chef sektor museer, Göteborg, Almedalen, Visby 3–4 juli.

Round Table Discussion of Future Leadership in Arts and Culture, semi-narium anordnat av Aalto University, Nationalmuseum och Göteborgs uni-versitet, Kastellholmen, deltagande i möte kring samlingar, proveniens och restitution på Moderna Museet samt deltagande i *Stulen konst och restitutionspolitik*, Goetheinstitutet, internationell konferens anordnad av Moderna Museet och Goetheinstitu-tet, Stockholm 20–21 september.

Presskonferens, Nationalmuseet i Warszawa, i samband med utställningen *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen*, utställningsbesök, medverkan i polsk tv, Warszawa 26–27 september.

Medverkan i förhandsvisning av det nyöppnade Nationalmuseum, samt besök på gallerier och Prins Eugens Waldemarsudde, Stockholm 11–12 oktober.

Besök på Ordrupgaard inför kommande utställning samt besök på Odilon Redon-utställning på Glyptoteket, Köpenhamn 30 november.

**Enhetschef Publika möten
Philippa Nanfeldt**

Deltagande i Museernas vårmöte, Sveriges museer, Malmö 17–18 april.

Intendent utlån av konst och bildrätt Eva Nygårds
Kurirresa till Clark Art Institute, Williams-town, Massachusetts 30 maj–4 juni.

Deltagande vid symposiet *Around Picasso. An Insight into the Relationship between Material Choices and Failure Mechanisms*, Museu Picasso, Barcelona 29 november.

**Papperskonservator
Mariateresa Pullano**
Kurirresa till Metropolitan Museum of Art, New York 3–6 februari.

Kurirresa till Musée d’Orsay, Paris 4–7 september.

Deltagande och presentation av poster vid konferensen *Preventive Conservation. The State of the Art*, IIC Turin Congress, Turin 10–14 september.

Föreläsning vid symposiet *Around Picasso. An Insight into the Relationship between Material Choices and Failure Mechanisms*, Museu Picasso, Barcelona 29 november.

**Intendent utställningar
Johan Sjöström**

Inbjuden reviewer till FotoFest-biennalen, USA mars.

Kurirresa The Clark Art Institute för *Women Artists in Paris 1850–1900*, samt möten med Alison Hokanson, Assistant Curator, European Paintings, Metropolitan Museum of Art och Lesley A. Martin, Curator och Creative Director, Aperture Foundation, New York september.

Galautdelning av Svenska Designpriset på Berns där Göteborgs konstmuseums publikation *Julia Peirone. Girls, Girls, Girls* var nominerad, Stockholm 25 oktober.

Planeringsresa för kommande utställningsprojekt, MuMa, Le Havre 9–10 november.

Målerikonservator Petra Waern
Kurirresa till Speed Art Museum, Louisville, Kentucky, USA 4–8 februari.

Kurirresa till Groninger Museum, Groningen, Nederländerna 6–8 maj.

Kurirresa till Seiji Togo Memorial Sompo Japan Nipponkoa Museum of Art, Tokyo 14–20 september.

Deltagande i Nordiska Konservatorsförbundet svenska sektionens, NKF-S, årsmöte, Flygvapenmuseum, Linköping 4 maj.

Deltagande i konferens *Cultural Heritage Facing Catastrophe: Prevention and Recoveries* arrangerad av Nordiska Konservatorsförbundet Island, NKF-I, Reykjavik 25–29 september. (Petra Waern, Realia nr 2 2018)

Fort- bildning

Under hösten deltog personalen vid olika tillfällen i en gemensam utbildning vid Stadsbiblioteket Göteborg, *Medarbetarskap, kommunikation och omorganisation*, under ledning av psykolog Charlotta Lundgren. Vid två tillfällen hölls museisektorsgemensamma föreläsningar vid Göteborgs stadsmuseum, 19 februari och 3 september.

**Konstpedagog
Emelie Arendorff Runnerström**
Röstcoachning för museipedagoger, logonom Mia Rådström, två tillfällen under hösten.

Tekniker Curran Arnett
Projektledarutbildning, Kulturförvaltningen, Göteborgs Stad.

**Forskningsledare
Kristoffer Arvidsson**
Projektledarutbildning, Kulturförvaltningen, Göteborgs Stad.

Deltagande i ämneskonferens i konstvetenskap, Göteborgs universitet, 19–20 april.

Konservator måleri Malin Borin
Nätverksträff, Nätverket för samlingar i Kulturförvaltningen, Polstjärnegatan 10, Göteborg 23 maj.

Intendent samling Per Dahlström
Projektledarutbildning, Kulturförvaltningen, Göteborgs Stad.

Swedip, utbildning inom kulturförvaltningen om hur institutioner kan synas via och bli relevanta på sociala plattformar med ett flertal träffar under vår- och hösttermin.

Administratör Helena Karlsson
Swedip, utbildning inom kulturförvaltningen om hur institutioner kan synas via och bli relevanta på sociala plattformar med ett flertal träffar under vår- och hösttermin.

Tekniker Solveig Lehtonen
Packkurs för museianställda, Västsvensk konservering, Göteborg.

**Enhetschef Publika möten
Philippa Nanfeldt**
Individuell chefscoachning i grupp, fem tillfällen à tre timmar under våren, Kulturförvaltningen, Göteborgs Stad.

Funktionell kommunikationsträning för chefer, tre tillfällen à tre timmar under våren, Kulturförvaltningen, Göteborgs Stad.

”Mindfulness för konstovan publik”, Sanaz Amidi från Rosetta Arts Center, London, föreläsning och workshop, Göteborgs stadsmuseum 20 augusti.

Deltagande i konferensen *RePublik – Publiken i fokus*, Stora Teatern, Göteborg 23–24 augusti.

**Intendent pedagogik
Freja Holmberg**

”Mindfulness för konstovan publik”,
Sanaz Amidi från Rosetta Arts Center,
London, föreläsning och workshop,
Göteborgs stadsmuseum 20 augusti.

Deltagande i konferensen *RePublik*
– *Publiken i fokus*, Stora Teatern, Göte-
borg 23–24 augusti.

Deltagande i konferensen *Att bli sedd*
kan göra storverk – om bemötande och
NPF, Världskulturmuseet, Göteborg 5
september.

Röstcoachning för museipedagoger,
logonom Mia Rådström, två tillfällen
under hösten.

Projektledarutbildning, Kulturförvalt-
ningen, Göteborgs Stad.

Konstpedagog Jonna Kihlsten
”Mindfulness för konstovan publik”,
Sanaz Amidi från Rosetta Arts Center,
London, föreläsning och workshop,
Göteborgs stadsmuseum 20 augusti.

Deltagande i konferensen *Att bli sedd*
kan göra storverk – om bemötande och
NPF, Världskulturmuseet, Göteborg 5
september.

Swedip, utbildning inom kulturför-
valtningen om hur institutioner kan
synas via och bli relevanta på sociala
plattformar med ett flertal träffar
under vår- och hösttermin.

Röstcoachning för museipedagoger,
logonom Mia Rådström, två tillfällen
under hösten.

**Fastighets- och säkerhets-
samordnare Daniel Landahl**
Projektledarutbildning, Kulturförvalt-
ningen, Göteborgs Stad.

**Intendent utlån av konst
och bildrätt Eva Nygårds**
Projektledarutbildning, Kulturförvalt-
ningen, Göteborgs Stad.

**Marknadsförare
Malin Opperud**
Swedip, utbildning inom kulturför-
valtningen om hur institutioner kan
synas via och bli relevanta på sociala
plattformar med ett flertal träffar
under vår- och hösttermin.

**Papperskonservator
Mariateresa Pullano**
Nätverksträff, Nätverket för samlingar
i Kulturförvaltningen, Polstjärnegatan
10, Göteborg 23 maj.

Deltagande i *Nordic Conservation*
PhD and Master Student Colloquium,
Institutionen för kulturvård, Göte-
borgs universitet 15 november.

Tekniker Arthur Ragnarsson
Swedip, utbildning inom kulturför-
valtningen om hur institutioner kan
synas via och bli relevanta på sociala
plattformar med ett flertal träffar
under vår- och hösttermin.

Föremålsregistrator Kalle Väljemark
Swedip, utbildning inom kulturför-
valtningen om hur institutioner kan
synas via och bli relevanta på sociala
plattformar med ett flertal träffar
under vår- och hösttermin.

Deltagande i konferensen Digikult,
Göteborgs Konserthus, Göteborg
25–26 april.

Målerikonservator Petra Waern
Nätverksträff, Nätverket för samlingar
i Kulturförvaltningen, Polstjärnegatan
10, Göteborg 23 maj.

Kulturförvaltningen Göteborgs
utbildning Dataskyddsförordningen,
Göteborgs stadsmuseum 25 maj.

Västra Götalandsregionen Studio
västsvensk konservatorsateljé och
Medicinhistoriska museet, Gift i
samlingarna, Medicinhistoriska
museet, Östra Hamngatan, Göteborg
3 oktober.

*Första hjälpen, Hjärt- och lungrädd-
ning*, Göteborgs stadsmuseum 22
november.

**Timanställda konstpedagoger,
Sofia Trönnberg, Lisbeth Ahnoff,
Coral Ricote, Fredrika Almqvist
och Ester-Lee Heller**
Röstcoachning för museipedagoger,
logonom Mia Rådström, två tillfällen
under hösten.

Med- arbetare

Vid Göteborgs konstmuseum har följande perso-
nal varit anställd under 2018:

Ledning
Anna Hyltze, tf. museichef

Enheten för Publika möten
Emelie Arendorff Runnerström, konstpedagog
tjänstledig till och med 4 juni
Elin Engström, butiksmedarbetare från och med
1 december
Sandra Gustafsson, vikarierande receptionist till
och med 28 februari
Freja Holmberg, intendent konstpedagogik
Helena Karlsson, receptionist/administratör
Jonna Kihlsten, konstpedagog från och med 15
januari
Elisabeth Lindstrand, vikarierande
konstpedagog från 1 februari till 3 juni
Philippa Nanfeldt, enhetschef
Bue Nordström, butiksassistent till och med 28
februari
Mia Rådström, vikarierande butiksassistent till
och med 30 november
Sajna Sabbaghpour, receptionssamordnare från
och med 4 juni

Maggie Singer, receptionist
Gringgo Solomon, vikarierande receptionsvärd
från och med 7 maj
Emma Stattin, receptionsvärd från 7 maj till 9
september
Marie Wallgren, receptionist
Fredrik von Zweigbergk, butiksföreståndare

Timavlönade konstpedagoger: Lisbet Ahnoff,
Fredrika Almqvist, Vera Asptjärn, Matilda
Ekelöw, Sofia Forsberg-Ehn, Ida Gudmundsson,
Miriam Hagström, Helena Hedblom, Ester-Lee
Heller, Alexandra Herlitz, Flora Könemann,
Elisabeth Lindstrand, Subani Melin, Johannes
Nordholm, Coral Ricote, Karin Silverin, Sofia
Trönnberg och Anja Zejnilovic.

Timavlönade värdar i reception och
butik: Frida Bladby, Fia Doepel, Alexander
Gustafsson, Helena Hedblom, Kalle Kinnunen,
Gustav Lejelind, Elizabeth Nasimbwa, Ellen
Skafvenstedt, Emma Stattin, Sofia Trönnberg
och Madeleine Ulrici Jostedt.

Månadsanställd utställningsvärd: Ellen
Skafvenstedt

Timavlönade utställningsvärdar: Fia Doepel och Helena Hedblom

Enheten för Utställningar och samlingar

Tanja Axelryd, utställningskoordinator från och med 19 februari
Curran Arnett, tekniker tjänstledig från och med 3 september
Kristoffer Arvidsson, forskningsledare
Malin Borin, målerikonservator
Per Dahlström, intendent samling
Clive Leaver, vikarierande tekniker från och med 3 september
Solveig Lehtonen, tekniker
Dorota Lukianska, vikarierande tekniker
Lina Malm, tf. enhetschef från och med 18 juni
Eva Nygårds, intendent utlån av konst och bildrätt
Anna Petters, föremålstekniker med depositionsansvar tjänstledig från och med 1 mars
Momir Popovic, vikarierande utställningsassistent, föremålsregistrator med depositionsansvar
Mariateresa Pullano, konservator papper
Camilla Pålsson, vikarierande intendent utställningar till och med 31 maj
Arthur Ragnarsson, tekniker
Eva Ranglin, bibliotekarie

Hossein Sehatlou, fotograf
Johan Sjöström, intendent utställningar tjänstledig till och med 15 juni
Kalle Våljemark, föremålsregistrator tjänstledig från och med 1 oktober
Petra Waern, målerikonservator
Britt-Marie Widén, utställningskoordinator till och med 28 februari

Timavlönade tekniker och utställningsbyggare:
Vera Asptjärn, Joel Danielsson, Daniel Grizelj, Flora Könemann, Subani Melin, Hannes Nilsson, Victoria Skalleberg och Magdalena Ågren

Stödenheternas funktioner på Göteborgs konstmuseum

Cornelia Cederleüf, administratör
Pontus Forslund, chef Administration och fastighet, sektor museer
Helene Karlsson, kommunikatör
Daniel Landahl, fastighets- och säkerhets-samordnare
Malin Opprud, marknadsförare
Anette Stenstrand, ekonom från och med 1 februari
Julia Svensson, ekonom till och med 20 februari
Joel Wolter, kommunikationschef, sektor museer

Bokslut

Resultat (belopp i tkr)	Bokslut 2018	Budget 2018	Avvikelse	Bokslut 2017	Bokslut 2016	Bokslut 2015
Intäkter*	11 227	11 165	62	23 304	21 039	22 284
Kostnader**	21 736	21 230	-506	39 808	37 984	41 190
Nettokostnad	10 509	10 065	-444	16 504	16 945	18 906
Kommunbidrag*				16 311	16 094	15 776
Resultat	-444	0	-444	-193	-851	-3 130

* Från 2018 tilldelas kommunbidraget inte Göteborgs konstmuseum utan Sektor museer, där museet ingår. Därför är jämförelse med föregående år ej möjlig.

** Från 2018 är kostnader såsom hyra, leasing, löpande fastighetskostnader och kostnader för administration och kommunikation placerade centralt i organisationen. Varje avdelning inom Sektor museer har verksamhetskostnader för processerna publika möten, utställningar och samlingar samt kostnader för avdelningens personal.

Göteborgs konstmuseum	2018	2017	2016	2015
Antal anläggningsbesök	218 378	248 879	202 880	220 475
varav verksamhetsbesök, totalt	177 780	213 253	167 013	180 378
varav verksamhetsbesök, barn och unga	36 240	44 216	33 956	34 221
Deltagare i pedagogiska aktiviteter, barn och unga	31 360	19 305	17 069	15 006
Antal aktiviteter totalt, hemarena	1 127	1 364	1 054	990
varav utställningar	12	13	16	15
varav pedagogiska aktiviteter, barn och unga	579	743	664	588
varav övriga aktiviteter	536	608	374	387
Antal aktiviteter vid uppsökande verksamhet	6	14	0	0
Öppethållande, antal timmar per vecka	41	41	41	41/48

2018 var ett starkt år för Göteborgs konstmuseum trots att antalet besök minskade med 30 000 jämfört med föregående år. *Chiharu Shiota. The Distance* var den utställning som lockade flest besökare, totalt över 33 000. Minskningen av antalet besök för hela året förklaras delvis av den varma sommaren som påverkat besöksantalet, men också av föregående års publiksuccé *Tove Jansson. Lusten att skapa och leva*. I jämförelse med 2016 har museet emellertid ökat antalet besök med omkring 16 000. Samma tendens är

synlig i den pedagogiska verksamheten. Arbetet med uppsökande lektionsverksamhet i de prioriterade stadsdelarna hanteras från och med 2018 som en ordinarie verksamhet, vilket medför ett något lägre museilektionsantal totalt sett, då dessa lektioner är mer resurskrävande. Museet har fortsatt att locka vuxna besökare till pedagogiska aktiviteter där särskilda satsningar, som bland annat introduktioner till de tillfälliga utställningarna och specialvisningar, höjer antalet aktiviteter och deltagare.

